Tạp chí PHÍA TRƯỚC Số 9 Ra ngày 25/12/2007

PHÍA TRƯỚC

NHÌN LẠI 2007

NGƯỜI CHĂM Ở CHÂU ĐỐC

TECKTONIK

MÙA ĐÔNG ĐI THĂM ÔNG GIÀ TUYẾT

25072007000 4
https://tieulun.hopto.org

PHÍA TRƯỚC

NGÒI BÚT CỦA TRI THỨC - TINH THẦN CỦA TUỔI TRẺ

Quý độc giả thân mến,

Xa lắm rồi mùa hạ rền rĩ ve kêu, chẳng còn nghe mùa thu xào xạc lá khô gãy.

Mùa đông đến. Tĩnh lặng thật!
Tĩnh lặng vì mải miết ngắm nhìn những bông tuyết nhẹ bay ngoài trời.
Tĩnh lặng cũng vì chú tâm lắng nghe những lời bào chữa đanh thép, những bản luận tội soạn sẵn và những tuyên án vội vã bên trong một phiên tòa.
Tuyết rơi Trắng trong lòng những người bị coi là Đen.

Tĩnh lặng để dõi theo nhịp bước thời gian. Giáng Sinh đang đến gần, một năm nhiều biến động sắp trôi qua. Khắp nơi nơi trên trái đất, mọi người cùng đón chào hình ảnh quen thuộc của Ông già Tuyết với chòm râu trắng, nụ cười đôn hậu, bộ trang phục đỏ, chiếc xe tuần lộc ngân vang tiếng chuông... Ấy vậy mà, ở đâu đó vẫn có người muốn thay đổi hình ảnh thân thuộc này theo cách nghĩ của họ: "Ông già Tuyết của chúng tôi khác, Ông già Tuyết ở phương Tây khác. Mỗi nơi có một Ông già Tuyết khác nhau, không thể đem những giá trị Noel ở phương Tây áp đặt lên mùa Giáng Sinh ở nơi đây được". Vậy là Ông già Tuyết ở nơi đó chỉ trao quà cho những trẻ em luôn biết vâng lời thầy cô, và phạt đòn roi cho những học sinh khác muốn giải bài toán theo công thức mới hoặc muốn làm văn theo cách nghĩ riêng.

Xuân sắp sang. Rạo rực thay!
Rạo rực khi dòng máu Lạc Hồng cuộn dâng đưa những bước chân dậy mà đi. Rạo rực khi khí phách cha ông tiếp thêm sinh khí cho những tiếng thét vang dội đất trời. Rạo rực khi hùng thiêng sông núi hiện lên qua từng biểu ngữ, từng bài viết, từng bức ảnh, từng đoạn phim...

Rộn rã và ồn ào quá nên phải thật chăm chú mới nghe thấy những thanh âm yếu ớt và khàn đục từ những người tự coi là có trách nhiệm. Bình yên là thế khi lấp hồ ngăn sông, nhưng trào dâng bên dưới là mạch Sóng Ngầm.

Những ngày cuối năm, gió mùa đông bắc vẫn tràn về như thường lệ. Gió len lỏi qua những mái tranh nghèo nơi thôn quê. Gió thoảng qua những gương mặt lạnh tanh vì lo lắng và sợ hãi. Gió phảng phất nụ cười hách dịch sau những tuyên bố ngạo mạn. Và gió bị thổi ngược trở lại khi bắt gặp những bầu nhiệt huyết sục sôi. Bão lòng ngày một dữ dội hơn và Gió phải Đối Chiều:

"Hãy đưa tôi đến với khoảnh khắc diệu kỳ trong đêm vinh quang, nơi những trẻ em của ngày mai thổn thức mơ ước. Ngọn gió đối chiều hòa theo nhịp bước thời gian, ngân vang hồi chuông tự do ước vọng trong mỗi tâm hồn..." (*)

Xin chúc quý độc giả một mùa Giáng Sinh an lành và một năm mới hạnh phúc.
Ban biên tập Tạp Chí Phía Trước

(*) Lời bài hát "Wind of Changes" (ban nhạc Scorpions)

TẠP CHÍ PHÍA TRƯỚC

Số 9 - Tháng 12/2007

Web http://www.phiatruoc.net

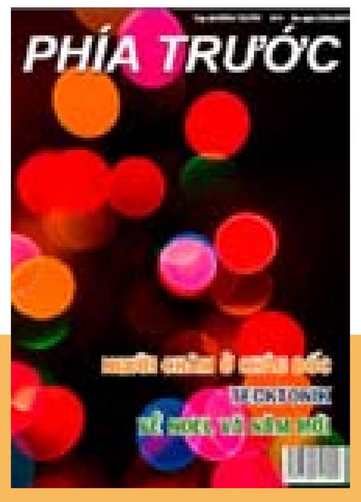
Blog http://360.yahoo.com/tapchiphiatruoc

Email tapchiphiatruoc@gmail.com

BAN BIÊN TẬP
Minh Anh, Bảo Trâm, Thiện Tâm, Ngọc Lan, Trọng Nghĩa

TRÌNH BÀY
Anh Tuấn, Minh Khôi

https://tieulun.hopto.org

Mục Lục

KINH TẾ XÃ HỘI

Cẩm Thùy - Mùa đông đi thăm ông già tuyết
Thanh Tú - Lễ hội cồng chiêng Tây Nguyên
Hoàng Xuân Ba - THỊ TRƯỜNG Nền kinh tế tự nhiên và hợp lý nhất
Chính Tâm - Ấn Độ & Trung Quốc, cuộc chạy đua chưa tới hồi kết
4 - 7 - 11 - 14

CHÍNH TRỊ

Tâm Thiện -Tiến thoái lưỡng nan
Hải Thụy - Nước đã mất lại còn sợ… kẹt xe!
Tây Phong - Nhìn lại 2007
Thanh Thủy - Nhà văn Việt Nam tấn công những chủ đề cấm kỵ
17 - 19 - 23 - 25

KHOA HỌC - KỸ THUẬT

Hải Nam - Máy tính điện tử làm việc như thế nào? 31

VĂN HÓA

Tuấn Thảo - Tecktonik 33

LỊCH SỬ

Thanh Tú - Người chăm Islam ở Châu Đốc 28

BẠN CÓ BIẾT

Bảo Trâm - Âm hưởng chợ Giáng sinh 35

https://tieulun.hopto.org

Mùa Đông Đi Thăm Ông Già Tuyết

Khi báo Phía Trước số 9 đến tay các bạn đọc thì cũng là lúc ông già Noel hoàn thành nhiệm vụ chia phát quà cho trẻ em, đàn hươu kéo xe của ông đang hể hả bên đống cỏ tươi sau những ngày dài rong ruổi đem lại niềm vui đến cho trẻ thơ.

Vào đầu tháng 12, trước khi lên đường phân phát quà, mặc dù bận rộn, nhưng ông già tuyết vẫn vui vẻ tiếp đón và trả lời nhiều câu hỏi "linh tinh" của Cẩm Thùy, cộng tác viên tạp chí Phía Trước.

Mời các bạn cùng đi vào thế giới ông già tuyết nhé!

Noel xuất phát từ đâu?

Là ngày lễ quan trọng của Thiên chúa giáo để kỷ niệm ngày Chúa Giêsu (Jésu) ra đời tại hang Bethléem (Bê lem) cách thành phố Jérusalem 10 km (1). Vì ngày sinh không được nêu rõ trong bất kỳ sử sách của người Thiên chúa giáo, cho nên mãi đến năm 354, Đức Giáo Hoàng Libère đã đưa ra ngày 25/12 là ngày sinh của Đức Chúa Giêsu và cũng để thay thế lễ hội quần chúng vào những ngày ngắn nhất trong năm (2).

Vào dịp này, ngoài các lễ quan trọng tại nhà thờ Thiên chúa giáo, ngày lễ Noel là cơ hội để mọi người trao đổi những lời chúc tốt đẹp, trao tặng quà lẫn nhau.

Cần nói thêm, theo đạo Chúa Cơ đốc giáo (Nga, Do Thái…), Giáng Sinh lại rơi vào ngày 7 tháng giêng.

Papa Noel,Chrismats Father,Santa Claus

Mỗi nước có một cách gọi khác nhau, nhưng đều xuất phát từ một nhân vật có thật trong lịch sử, đó là Thánh Nicolas (Saint Nicolas).

Sinh vào khoảng năm 250, 270 trước JC, là Giám mục thành phố Myre, Nicolas de Bari tương truyền khi sinh thời là người thường lo chăm sóc các trẻ em, che chở bảo vệ các góa phụ, người cô thế.

Năm 1809, nhà văn người Mỹ Washington IRVING, đã miêu tả một ông thánh Saint Nicolas, cỡi ngựa đi từ trên trời xuống và phân phát quà. Sau đó ít lâu, một nhà văn người Mỹ khác, Clément Clark Moore, lại viết một chuyện cổ tích về Sinterklass (dùng để gọi tên Saint Nicolas trong tiếng Hà Lan, sau này đọc trại ra là Santa Claus). Ông già Santa Claus này sử dụng xe trượt tuyết được kéo bằng các con hươu.

Đến năm 1923, chuyện cổ tích trên đã được tờ báo Sentinel, thành phố New York, đăng tải với tựa đề là "A Visit From St. Nicholas" (Chuyến viếng thăm của ông thánh Nicholas).

Và Coca-cola đã sinh ra ông già Noel!

Vâng đúng vậy, nếu như trước đó ông già Noel được miêu tả trong các tranh vẽ là một ông Thánh Nicolas trong bộ áo choàng dài màu xanh, với chiếc mũ Giám mục, tay chống gậy, vác túi xách lớn đựng đầy đồ chơi. Đến 1860, họa sĩ Thomas Nast đã đưa lên tờ báo Harper's Illustrated Weekly, New York, hình ảnh ông già Noel với chiếc áo choàng dài màu đỏ.

Mãi đến năm 1931, hãng Coco-cola đã hoàn thiện ông già Noel để có hình ảnh như ngày nay: râu, tóc, mày trắng bạch; áo choàng dài xưa kia được thay thế bằng áo khoác màu đỏ, được viền trắng, dây nịt bản to màu đen làm cho tác phong ông Noel nhanh gọn hơn; cái mũ Giám Mục to đùng được thay bằng một chiếc mũ đi ngủ màu đỏ trông rất vui nhộn.

Chiến dịch marketing dùng hình ảnh ông già Noel để làm «đại sứ» Coca-cola đã đem lại lợi nhuận không nhỏ cho công ty, và chương trình quảng cáo này được kéo dài cho đến tận cuối những năm 1930.

https://tieulun.hopto.org

Quảng cáo Coca cola năm 1931

Tại sao Mr Bean để chiếc tất cạnh lò sưởi vào đêm Noel?

Theo truyền thuyết thì ông già Noel sẽ đi xe hươu kéo đến từng nhà chui qua ống khói và đặt phần quà vào mỗi chiếc tất treo cạnh lò sưởi. Thông tục này ngày càng ít được theo đuổi vì lò sưởi điện đã thay thế lò sưởi bằng củi, vả lại món quà ngày càng lớn không thể chứa được trong chiếc vớ nhỏ nhoi kia.

Françoise, một bà giáo về hưu hồi tưởng lại tuổi thơ của mình vào những năm sau chiến tranh thế giới thứ hai: «Vào mỗi đêm Noel, anh chị em chúng tôi rất hồi hộp mang chiếc tất của mình đặt cạnh lò sưởi. Thời đó Châu Âu vừa mới chấm dứt chiến tranh, bánh mì, bột, sữa, đường… đều chia theo tiêu chuẩn, nên chúng tôi chẳng ước gì nhiều. Thường thì sáng ra trong mỗi chiếc tất là một trái táo nhỏ, năm nào được một quả cam thì thật là tuyệt vời!».

Ngày nay, trẻ em nhỏ vẫn thường viết thư xin ông già Noel những món quà mình thích, rồi gởi qua bưu điện, không cần đề địa chỉ mà vẫn đến nơi cũng như nhận được thư trả lời !? Thì ra, vào mỗi cuối năm bưu điện các nước đều tổ chức riêng một bộ phận để trả lời thư hộ cho ông già Noel, còn quà cáp thì dĩ nhiên là « con cái nhà ai, nhà nấy lo!» .

Nếu như bạn nào muốn nhận một thư của Papa Noel thứ thiệt có nguồn gốc Phần Lan (Finlande) thì phải mất 6,95€, dù bạn gửi thư từ bất cứ nơi nào trên trái đất! (3). Thư sẽ được viết, trình bày rất là “Noel” và sau đó được gởi cho người thân mà bạn chọn, cha mẹ, anh chị, bà con chú bác…

Bánh khúc gỗ, thịt gà tây?

Ai đã từng xem Mr Bean - Christmas chắc còn cười lăn lộn khi nhớ cái cảnh anh chàng ta chui đầu vào trong thân của con gà Tây vĩ đại để tìm chiếc đồng hồ đánh rơi khi chuẩn bị món ăn truyền thống này.

Tại sao ở phương Tây họ lại ăn món này vào đêm Noel?

Xin trả lời là từ xưa theo truyền thuyết, con ngỗng là linh thú của mặt trời, ai ăn ngỗng sẽ hưởng được sự chở che của thần linh. Về sau, khi con gà tây được phát hiện ở châu Mỹ thì mốt ăn gà tây được phổ biến sang châu Âu và các lục địa khác. Ngày nay, món ăn này được thịnh hành ở một số nước Âu hóa như Nhật, Philippines… Nghe đâu các nhà khá giả, Việt kiều sống tại Việt Nam cũng bày soạn món này trong buổi tiệc đêm Giáng Sinh.

Có ngon không? Tùy theo cách thức chế biến, tùy theo khẩu vị của mỗi người. Theo nhận xét riêng của tác giả “Không ngon bằng món gà luộc chấm muối tiêu lá chanh ở miền Bắc hay món gà nướng lu tuyệt cú mèo trên đường Lê Quang Định, Bình Thạnh”.

Bánh bûche Noel, hay còn gọi là bánh khúc gỗ, cũng bắt nguồn từ các xứ lạnh phương Tây. Từ nhiều thế kỷ trước, người ta có thói quen đốt một thanh gỗ lớn để sưởi ấm trong những ngày lễ. Tốt nhất là một đoạn gỗ cây ăn trái, biểu tượng cho một mùa thu hoạch tốt vào năm sau nếu giữ được lửa trong vòng 12 ngày liên tục.

Ngày nay, những lò sưởi lớn đã biến mất, việc đốt những thanh củi lớn không còn được duy trì. Cho nên chiếc bánh bûche được ra đời để nhắc lại phong tục xưa.

Món này được dùng vào cuối buổi tiệc Noel, tùy theo giá cả mà có chất lượng khác nhau. Tại những tiệm bánh sang trọng trên đại lộ hoành tráng Champs Elysées, giá 1 phần bánh nhỏ cho 1 người ăn có thể lên đến 10€, nhưng chất lượng và màu sắc phải nói là tuyệt vời!

Buổi tiệc cuối năm - Réveillon Saint Sylvestre

Thông thường thì buổi tiệc đêm Noel 24/12 dành cho gia đình, còn ngày cuối năm 31/12 là bữa đại tiệc dành cho bạn bè. Cha mẹ có tiệc của cha mẹ, con cái thì hội họp theo con cái.

Có đến châu Âu trong những ngày này mới thấy hết vẻ đẹp lộng lẫy nguy nga của các thành phố. Các cửa hàng trưng bày những món quà đủ hiệu, đủ loại, rực rỡ màu sắc dưới hàng dãy bóng đèn sáng lóa. Các bà, các cô quý phái hẳn lên với những bộ áo

đắt tiền, quý ông cũng chải chuốt bóng bẩy hơn ngày thường để đến dự các lễ tiệc được tổ chức tại các lâu đài, biệt thự…

Vào đúng nửa đêm, pháo bông được đốt lên khắp nơi, lúc xưa theo truyền thống là để xua đuổi tà ma, quỷ dữ. Ngày nay, nó đã trở thành tín hiệu đón mừng năm mới. Các chai champagne quý hiếm được đưa lên từ các hầm rượu ngon, ướp lạnh từ vài giờ trước đó, được khui ra vào đúng giữa đêm.

Thanh niên thích không khí vui nhộn, tưng bừng… nhất định phải có mặt tại Times Square, Manhattan, nơi mà người dân New York cũng như du khách đón chào năm mới. Từ trên đỉnh cao của ngôi nhà số 1 Times Square, một quả bóng bằng kim loại đường kính 2m, nặng gần 1/2 tấn từ từ hạ dần xuống lúc 23h59, và chạm vào mặt đất vào đúng 0h. Hàng triệu triệu bông giấy được thả từ trên các lầu cao, thiên hạ thi nhau hét lớn lên «Happy New Year» để đón mừng năm mới.

Các đôi vợ chồng mới cưới, những cặp tình nhân hay người độc thân thích khung cảnh trữ tình, lãng mạn hơn, lại chọn Paris là nơi đón mừng năm mới tại đại lộ Champs Elysées, đại lộ đẹp nhất thế giới.

Suốt dọc hai bên đường dài 2,4km, hàng trăm ngàn bóng đèn LED được trang trí một cách nghệ thuật cho 400 cây từ quảng trường Concorde (Place de la Concorde) cho đến Khải Hoàn Môn (Arc de la Triomphe).

Từ giữa trưa, đại lộ đã chật cứng các du khách, người dân Paris, nhiều nhất vẫn là các thanh niên trẻ, tay cầm bông giấy cười đùa thẩy vào nhau. Vào đúng giữa đêm, chuông nhà thờ đồng loạt vang lên, hòa với tiếng kèn xe hơi, tiếng nổ lốp bốp từ các chai champagnes, … ồn ào, náo nhiệt nhưng vô cùng thân thiện. Mọi người ôm hôn nhau và nói lời chúc mừng năm mới «Bonne Année» (4).

Chia tay Papa Noel

Còn nhiều chuyện để kể lắm, nhưng trang báo có hạn, cũng như phải đến, phải sống vào những nơi kể trên thì mới học hỏi được nhiều điều hay, cái lạ, mới có thể thấm thía được cái không gian của năm mới nơi xứ khách.

Trước khi chia tay, ông già Noel có nhã ý dành cho Cẩm Thùy 1 món quà hay một lời ước nhỏ.

«Ước gì mỗi đứa bé tại quê nhà có được một trái cam nhỏ làm quà đêm Noel!» Chưa kịp trả lời, mình đã bồi thêm một câu «và xin cho các em được đi học …!».

Hình như trong cái bị thật bự để trên xe hươu kéo chưa có chuẩn bị món quà này! Papa Noel nhoẻn một nụ cười thật tội nghiệp, vẫy chào tôi bắt đầu chuyến du hành phát quà.

Phần mình tối 24/12 sẽ dự buổi lễ giữa khuya tại nhà thờ Đức Bà tại Paris với nhóm bạn bè thân, riêng đêm 31/12 này sẽ lang thang xuống đại lộ đẹp nhất thế giới, Champs Elysées.

«Có ai muốn đi cùng không?!»

Cẩm Thùy

(1) Kể từ năm 1996, theo những thảo thuận ký kết tại Oslo (Na Uy), thành phố này do chính quyền Palestine quản lý.

(2) Tại Bắc bán cầu, nửa quả cầu phía bắc, ngày mùa đông ngắn nhất thường rơi vào các ngày 20, 21, 22, 23. Ngày bắt đầu vào mùa đông thường được gắn với các lễ hội của các đạo như Do Thái, Kwanzaa… Tại Việt Nam mùa lạnh thấy rõ nhất ở miền Bắc, ngày cũng ngắn đi nhiều cho nên trong dân gian có câu

«Trời tháng năm chưa nằm đã sáng,
Trời tháng mười chưa cười đã tối»

Cần biết thêm là các mùa xuân, hạ, thu, đông tại Bắc bán cầu không hẳn là rơi vào trong năm mà lại nằm giữa hai năm kế nhau, chẳng hạn tại Pháp năm 2007 mùa xuân bắt đầu từ 21/03/2007 đến 21/06/2007, mùa hè 21/06/2007 đến 21/09/2007, mùa thu 21/09/2007 đến 21/12/2007, mùa Đông 21/12/2007 đế 21/03/2008.

Người ta cho rằng từ Noel xuất hiện khoảng năm 1112, phối hợp giữa từ «nael» và «natalis» có nghĩa liên quan đến sự «ra đời».

(3) Đó là tin lượm lặt ở trên Internet, tác giả chưa thử cho nên không dám giới thiệu địa chỉ.

(4) Đọc tới đây các anh chàng có vẻ phấn khởi, nhưng hôn chỉ là áp má nhẹ vào nhau 2, 3, 4 cái tùy theo địa phương rồi… thôi. Còn hôn theo kiểu french kiss thì chớ có mà…lung tung, coi chừng bị ăn mắng!

Tư liệu wikipedia: www.wikipedia.org/
Ảnh Noel lấy từ: www.jipemania.com/coke/natal/1930/natal1930.htm
Bánh bûche: www.linternaute.com/femmes/cuisine/magazine/diaporama

https://tieulun.hopto.org

Lên đường

HÀNH TRÌNH LỄ HỘI CỒNG CHIÊNG TÂY NGUYÊN

Tôi đến với Lễ Hội Cồng Chiêng Tây Nguyên như một sự tình cờ. Số là, ngày 20/11 tôi cùng vài người bạn uống café ở công viên Tao Đàn. Anh bạn tôi thông báo có Lễ Hội Cồng Chiêng sắp diễn ra ở Tây Nguyên, nên rủ tôi đi. Sẵn tính ham vui và tôn sùng chủ nghĩa dịch chuyển, tôi đồng ý ngay. Chúng tôi gặp nhau tại bến xe Miền Đông ngay sáng hôm sau 21/11. Sau khi ăn sáng, uống café, nhóm 4 người chúng tôi lên xe lúc 9h sáng, hướng về núi rừng Tây Nguyên hùng vĩ.

Tuyến Sài Gòn - Daklak đi qua các tỉnh Bình Dương, Bình Phước, Dak Nông - đều nằm trên trục tuyến QL 13 và QL 14. Đường lên Daklak nhỏ hẹp, đầy những dốc cua lại có nhiều đoạn đầy rẫy những ổ gà, ổ "voi", xe qua những đoạn đường này cứ nhồi lên xốc xuống. Cô bạn đi cùng tôi không chịu nổi, đã nôn tháo, tình cảnh rất ư thảm thương. Xe chạy đến ngã 4 Sở Sao thì bỗng dưng quẹo phải, tôi hỏi thăm thì được biết tài xế quẹo phải để tránh trạm thu phí (!). Quảng đường từ Sài Gòn lên Buôn Ma Thuột dài 355 km mà có đến 8 trạm thu phí, và mỗi trạm nhà xe phải nộp 22.000 đồng.

Giữa trưa, xe tạm nghỉ ở Bù Đăng để khách ăn trưa, nơi này cách sóc Bom Bo 12km, vốn từng nổi tiếng với ca khúc "Tiếng chày trên sóc Bombo" của nhạc sĩ Xuân Hồng. Ăn trưa xong, chúng tôi lại tiếp tục lên đường. Xe qua khỏi Bình Phước không khí đã khác biệt, cảm giác se se lạnh nơi đây thật dễ chịu. Xe bon bon qua những đồi thông bạt ngàn hai ven đường. Đang là cuối mùa mưa nên cây lá hai bên đường xanh tươi tràn đầy sức sống.

Tượng (nhà mồ) trong trại điêu khắc của các nghệ nhân dân tộc.

Xe đến địa phận tỉnh Dak Nông, một tỉnh mới tách ra từ tỉnh Daklak ngày trước, với tỉnh lỵ là thị xã Gia Nghĩa. Cơ quan hành chính ở thị xã Gia Nghĩa có những điểm khác biệt so với những thành phố đồng bằng khác, vì nằm trên những ngọn đồi, cứ một ngọn đồi là một cơ quan hành chính. Từ đỉnh đồi, có thể quan sát mọi hoạt động dân sự ở phía dưới và con đường ngoằn ngoèo khúc khuỷu ẩn hiện sau những rặng đồi núi. Trước năm 1975, gần như toàn bộ tỉnh Dak Nông là tỉnh Quảng Đức cũ. Chính quyền sát nhập vào tỉnh Daklak, năm 2004 lại tách ra và đặt lại tên là Dak Nông. Nếu có thêm thời gian, tôi cũng muốn dừng lại nơi này để tham quan, vì nghe kể ở đây có nhiều thác nổi tiếng đẹp và nên thơ. Song, điều làm tôi đặc biệt thích là con sông Sêrêpok kiêu hùng. Sông Sêrepok là hợp lưu của 2 con sông Krông Knô và Krông Ana. Điểm lạ lùng của 2 con sông là cùng chảy song song với nhau, nhưng một sông thì nước đục ngầu, còn sông kia thì trong veo lạ thường. Cả 2 sông này vốn hiền hoà, nhưng khi hợp lưu lại trở nên hung dữ để tạo ra hàng loạt thác nước tuyệt đẹp như thác Gia Long, thác Dray Sap, thác Trinh Nữ. Không giống những con sông khác trên đất Việt đều đổ ra biển Đông, con sông này lại chảy ngược về hướng Tây để đổ về dòng Mê Kông bên Campuchia, sau đó mới đổ ra biển theo chín cửa sông ở Tây Nam Việt Nam. Nơi đây cũng đã sản sinh ra nhiều huyền thoại về tình yêu của các dân tộc Tây Nguyên.

Dọc hai bên đường từ Dak Nông lên đến Daklak nở rộ hoa dã quỳ và hoa cúc quỳ. Những khóm hoa dã quỳ vàng tươi khoe sắc cùng nắng. Một người khách nói cho tôi biết đây chưa phải là đỉnh điểm của mùa hoa dã quỳ nên hoa dã quỳ nở chưa nhiều lắm. Nếu đúng vào mùa thì quảng đường đi từ Dak Nông lên Daklak chỉ rực một màu vàng của hoa dã quỳ.

Khoảng 5 giờ chiều chúng tôi đến nơi. Hành lý trên vai, chúng tôi đi dọc theo đường Lê Duẩn của thành phố Buôn Ma Thuột. Phố núi ngày lễ hội khá náo nhiệt, trang phục người dân có nhiều điểm khác so với Sài Gòn. Để tránh cái lạnh, họ mặc đồ dày hơn, dài hơn miền xuôi. Tôi vừa đưa máy ảnh lên định chụp thì bị một công an đến nhắc nhở, hoá ra mình đang đứng ở khu vực không được chụp hình. Đành đi nhanh đến Biệt điện Bảo Đại, nơi

https://tieulun.hopto.org

Hoa dã quỳ

sẽ diễn ra lễ hội, để xem lịch trình như thế nào.

Trước cổng Biệt điện Bảo Đại, đã có 5, 6 anh công an, họ đứng chặn trước cửa để không cho người dân vào vì ban tổ chức đang chuẩn bị cho lễ khai mạc. Đang phân vân không biết đi đâu thì thấy có 2 vị khách nước ngoài đang tiến lại chỗ một anh công an. Nhìn cách anh công an ra dấu, biết ngay là anh ta không biết tiếng Anh. Tôi vội đi lại để làm "thông dịch viên" bất đắc dĩ và giúp cho 2 vị khách nước ngoài này. Hoá ra chỉ là vài câu đơn giản như khi nào thì lễ hội diễn ra, và kết thúc khi nào… vậy thôi!

Nơi lưu trú mới là vấn đề. Do không chuẩn bị trước nên chúng tôi loay hoay tìm hoài mà chẳng được nhà trọ nào. Vào mùa lễ hội, tuy lượng khách đến thành phố Buôn Ma Thuột không đông, hay nói chính xác hơn là rất ít, nhưng đoàn tìm hiểu, nghiên cứu, các phóng viên, nhà báo trong và ngoài nước đã chiếm hết các khách sạn trong phố núi nhỏ bé này. Cũng may, trong nhóm đi cùng có người quen làm ở Ngân hàng Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn của tỉnh Daklak, nhờ cô ấy đặt giùm một chỗ. Sự quen biết thật là có lợi! Nơi chúng tôi ở là Khách Sạn Tây Nguyên, nằm trên đường Lý Thường Kiệt, một khách sạn có tiếng ở thành phố với mức giá phải chăng. Có lẽ, đây chính là điều tôi rất hài lòng trong chuyến đi này, họ vẫn chưa bị cách kinh doanh "ăn xổi ở thì" của các thành phố du lịch khác ảnh hưởng.

Lễ hội

Lễ hội sẽ bắt đầu lúc 20h. Chúng tôi đến trước 30 phút, mong tìm được vị trí tốt chụp hình và để tham gia trọn vẹn lễ hội. Nhưng các cánh cổng vào đều đóng cửa, thay vào đó là cảnh sát 113, công an, dân quân đứng đầy đường cứ như có một vụ bạo động nào đang diễn ra trong thành phố này vậy. Họ thắt chặt an ninh cho lễ hội, nhằm cho những vị khách mời, nhà báo, phóng viên vào trước, ổn định chỗ ngồi rồi mới cho người dân vào xem sau. Trong nhóm, chỉ có anh phóng viên nhiếp ảnh là được vào trước, có vị trí tốt, còn chúng tôi phải chen chúc khá khổ sở.

Nghi thức khai mạc diễn ra rất trang trọng, phải nói đây là lần đầu tiên tôi được dự một đêm lễ hoành tráng đến như vậy. Sự góp mặt của gần 30 đoàn cồng chiêng của các đồng bào dân tộc, cũng như của các nước bạn có sử dụng cồng chiêng như Lào, Hàn Quốc đã làm cho buổi lễ trở nên hào hùng, rất ấn tượng. Được ưu tiên nhất vẫn là đoàn ca múa nhạc Hàn Quốc, họ được trình diễn lâu hơn tất cả các đoàn khác, có lẽ vì sự nổi tiếng của người Hàn ở Việt Nam (?!) và họ cũng nhận được sự đón chào nồng nhiệt từ phía khán giả nhiều nhất. Tôi nói đoàn ca múa nhạc Hàn Quốc vì quả thật, cồng chiêng họ không sử dụng là bao mà chủ yếu là vũ đạo.

Phần ca nhạc là những giọng ca mang đậm chất vùng sơn cước như Y Moan, Y Zắc. Tôi mê hai giọng ca này, chất giọng cao, mạnh mẽ của Rock, của sự nổi loạn. Nhưng ngược đời nhất trong đêm nhạc lễ hội cồng chiêng Tây Nguyên lần này là sự tham gia của ca sỹ Long Nhật với hai tác phẩm của Phan Huỳnh Điểu "Ở hai đầu nỗi nhớ" và "Thơ tình cuối mùa thu". Trong không khí hào hùng của núi rừng, của lửa thiêng Tây Nguyên lại chèn vào giai điệu sướt mướt thật lạc điệu.

Già làng Ama H'rin (cha của ca sỹ Y Zắc) của buôn Ko D'hong.

https://tieulun.hopto.org

Cảnh bát nháo của lễ chúc thọ già làng Ama H'rin

Khá đặc biệt là đoàn cồng chiêng người Mường với nhóm nữ sử dụng chiêng, các đoàn khác việc đánh chiêng chỉ dành cho nam giới. Tôi thắc mắc điều này với anh Hà Vũ Trọng là nhà nghiên cứu văn hoá thì được biết, từ ngàn xưa, việc đánh chiêng, đánh cồng là đặc quyền của nữ giới.

Rắc rối ở Tây Nguyên

Chúng tôi không tham dự lễ hội Đâm trâu của đồng bào M'nông tại Buôn Đôn. Nhưng theo lời một anh phóng viên báo Sài Gòn Tiếp Thị, thì vào ngày 21/11 trong lễ hội cũng xảy ra những chuyện khôi hài: Ban tổ chức giải đưa cho buôn làng 7 triệu đồng để bán cho họ một con trâu dùng trong lễ hội Đâm trâu. Khi lễ hội diễn ra, đồng bào liền dắt một con nghé ra. Ban tổ chức không chịu, bắt họ phải đem một con trâu mộng để làm lễ, chứ với một con nghé thì làm sao "quay phim, chụp hình" được. Người đại diện của đồng bào mới nói với Ban tổ chức rằng: " Số tiền 7 triệu của mấy ông tưởng lớn lắm hả? 7 triệu thì chỉ có thể mua được con nghé này mà thôi". Đành ngậm bồ hòn, Ban tổ chức phải chi thêm tiền để buôn làng đắt con trâu lớn hơn phục vụ cho việc dâng lễ lên Giàng. Sự việc đến đây chưa dừng lại hẳn, buôn làng dắt ra một con trâu già gần chết để cố ý chơi khăm Ban tổ chức. Thật buồn cười!

Lên Tây Nguyên lần này tôi cảm nhận được rất nhiều điều, từ cái mộc mạc, chân chất của người đồng bào dân tộc đến những tiêu cực trong cách quản lý của chính quyền địa phương cũng như của ban tổ chức lễ hội. Chúng tôi lên Daklak đã 2 ngày, thế nhưng mỗi lần tìm kiếm nơi tổ chức lễ hội là một việc cực kỳ khó khăn. Không có xe máy nên phải cuốc bộ suốt, đi từ cơ quan này sang cơ quan khác thế nhưng chẳng ai biết rõ lịch trình tổ chức lễ hội. Đáng lý ra họ phải treo những cái bảng hay băng rôn thật to để ở những nơi đông người qua lại thông báo địa điểm, thời gian tổ chức lễ hội, đằng này thì… Chúng tôi vất vả lắm mới mượn được bản lịch trình từ một anh phóng viên, sau đó đem photo làm một bản sao để biết được lịch trình các nghi lễ.

Ngày 23/11, theo lịch trình, hôm ấy có tổ chức đánh cồng chiêng ở buôn Kô D'hong ngay nhà của già làng Ama H'rin, thế nhưng khi đến nơi thì chẳng có nghệ nhân nào biểu diễn cả. Tất cả nghệ nhân đều ở trong nhà dài để "đờn ca tài tử" với nhau. Chúng tôi liền đón taxi để đi đến sân khấu lớn ngoài trời, vì trong lịch trình thì ở đây cũng có lễ hội. Nhưng thất vọng làm sao, đến nơi chỉ là "vườn không nhà trống". Chúng tôi lại bắt taxi để đi đến Biệt Điện Bảo Đại (bảo tàng văn hoá dân tộc) và sự thể cũng thế! Bực mình không hiểu vì sao lại có sự việc này, chúng tôi lân la dò hỏi những người quen, những phóng viên nhà báo khác. Hoá ra vấn đề là do các nghệ nhân "đình công", họ đòi tăng tiền thưởng thì mới chịu múa hát. Vậy là do không thoả thuận được với các nghệ nhân, buổi lễ vào sáng hôm ấy bị bãi bỏ mà chẳng có một thông báo nào từ ban tổ chức.

Do không có lễ hội nào ở thành phố, chúng tôi quyết định đón xe buýt lên hồ Lak chơi. Từ thành phố Buôn Ma Thuột đến hồ Lak khoảng hơn 40km. Đường đi khá trắc trở, có nhiều đoạn cua rất gắt; thêm vào đó, mùa mưa vẫn còn nên đất đỏ bầy nhầy đường rất trơn. Nhưng phong cảnh hai bên thật hùng vĩ, hiếm ở đâu có những cảnh sắc như ở vùng đất này.

Tôi bắt chuyện với một cô gái. Biết chúng tôi thích chụp hình những căn nhà dài của người đồng bào, cô gái hướng dẫn chúng tôi đến gần nhà cô, ở đấy cũng có buôn làng của người M'nông, còn rất nhiều ngôi nhà dài mà chưa bị "hiện đại hoá". Nghe thế, cả nhóm quyết định đến buôn

https://tieulun.hopto.org

Chụp ảnh kỷ niệm với người dân tộc M'nông tại buôn Bông Krang (huyện Lak- Daklak)

Bị áp giải

làng của cô gái người… Kinh này. Một phần vì thích chụp hình, một phần là muốn tìm hiểu cuộc sống của người đồng bào ở đây ra sao. Xe chạy khoảng 1 giờ thì đến nơi. Buôn làng này cách hồ Lak khoảng 5 km. Chúng tôi giã từ cô gái để đi vào buôn làng. Những ngôi nhà dài lợp bằng tranh, bằng tôn, bằng ngói dần dần hiện ra. Những đứa trẻ da đen xịt nhìn chúng tôi với ánh mắt kỳ lạ, tò mò, lạ lẫm.

Đến một ngã tư, đang phân vân không biết nên đi đường nào, bỗng từ đâu 3 người công an xã với ma trắc trên tay ào tới, la lớn: "*Đứng lại, mấy anh là ai mà đi vào chụp hình không hỏi ý kiến hay xin phép ai hết vậy?*". Do tình hình chính trị đặc thù ở Tây Nguyên, có những buôn làng cấm người lạ vào hoặc không cho chụp hình. Nhưng tại buôn này chẳng hề thấy biển báo nào. Chúng tôi nói với anh công an xã rằng, chúng tôi chỉ là khách du lịch, nghe một người bạn đường nói ở đây còn có nhiều ngôi nhà dài giữ được nét hoang sơ, do vậy chúng tôi muốn tìm hiểu nên ghé qua. Anh công an chẳng màng nghe chúng tôi nói, cứ lặp đi lặp lại những câu mà dường như đã học thuộc lòng, rồi bắt chúng tôi phải xuất trình giấy giới thiệu hay giấy công tác. Chúng tôi làm gì có giấy giới thiệu, chỉ là khách du lịch thì ai giới thiệu cho hay công tác việc gì? Rồi anh ta lại bắt chúng tôi xuất trình giấy chứng minh nhân dân. Tôi nói giấy chứng minh nhân dân chúng tôi gởi lại khách sạn, nếu anh cần có thể gọi điện thoại lên khách sạn để xác minh chuyện này. Rồi anh ta nói: "*Các anh là con người mà không có giấy tờ gì để chứng minh các anh là con người thì là thế nào?*".

Đến lúc này, tôi không thể chấp nhận cách làm việc ấu trĩ và quan liêu của anh phó công an xã nữa, bèn lớn tiếng cự lại: "*Chúng tôi là con người thì không cần phải giấy tờ chứng minh chúng tôi là con người, không lẽ anh đang nói chuyện mà không biết chúng tôi là con người hay sao? Còn anh muốn hỏi giấy tờ chứng minh nhân thân tôi là ai thì tôi đã nói là để ở khách sạn, anh muốn xác minh thì cứ việc gọi điện thoại lên đó để xác minh. Tôi chỉ cần đưa giấy tờ cho khách sạn để họ đăng ký giùm tôi, còn chúng tôi là khách du lịch, những chỗ nào không có biển cấm đoán thì chúng tôi được phép vào và chụp hình thoải mái*".

Giằng co qua lại, không chịu được cách làm việc thiếu hiểu biết của anh công an xã này, chúng tôi về Uỷ ban nhân dân xã Bông Krang. Ở phòng công an, anh nhiếp ảnh đi chung với tôi hỏi anh an ninh trên huyện Lak xuống: "*Xin hỏi anh đây có phải là một cuộc bắt giữ hay chỉ là mời về xã làm việc?*".

Anh phó công an xã chưa kịp hiểu gì đã vội đáp lời ngay: "*Anh coi đây là một cuộc bắt giữ cũng được mà mời cũng được*". Nhưng anh nhân viên an ninh được cử từ huyện xuống bèn lườm anh này, anh công an xã trở nên "hiền" hơn. Sau đó, anh an ninh mới hỏi chúng tôi đến đây có việc gì, rồi nhân thân chúng tôi như thế nào. Có giấy tờ gì bên cạnh giấy CMND hay ko? Lòng vòng vài ba câu, chúng tôi ngồi khoảng 10 phút thì được phép tiếp tục đi tiếp. Hoá ra, chỉ vì lo ngại chuyện đồng bào ở buôn Bông Krang này bạo động mà bất cứ người Kinh nào vào trong buôn đều bị cấm đoán. Thiết nghĩ, nếu không muốn người Kinh vào, công an chỉ cần dựng một cái bảng cấm ở đường vào buôn là được, để ai cũng biết đây là "cấm địa"!

Ra khỏi Uỷ ban nhân dân xã mà lòng người nào cũng nặng trĩu: Tại sao công an quản lý người dân của mình như thế? Sao lại cấm mọi hoạt động giao lưu giữa người Kinh và người đồng bào? Hành vi cấm thăm viếng giữa người Kinh và người dân tộc khác thật là vô lý! Huống chi, đây không phải là một huyện biên giới để hưởng những quy chế đặc biệt của một vùng biên giới…

Thanh Tú

https://tieulun.hopto.org

THỊ TRƯỜNG

Nền kinh tế tự nhiên và hợp lý nhất

Toàn bộ hệ thống của nền kinh tế thị trường hoạt động không cần sự cưỡng chế hay sự hướng dẫn tập trung của bất kỳ một "bộ óc chỉ huy vĩ đại" nào đó của Chính phủ. Những chính sách kinh tế áp đặt, chỉ huy, duy ý chí sẽ luôn tạo ra những phản ứng ngược của thị trường và do đó làm méo mó hình dạng của thị trường. Là một nước đang phát triển, để đẩy mạnh việc tăng tốc kinh tế, chính phủ Việt Nam cần phải để thị trường hoạt động tự do.

Trật tự kinh tế chứ không phải sự hỗn độn

Thật dễ dàng khi quan sát sự vận hành trơn tru của nền kinh tế. Khi bạn đến siêu thị Metro ở Việt Nam, những thứ mà bạn muốn mua – bánh mì, thịt, gà, chuối, v.v – đều đã nằm trên giá. Bạn trả tiền, mang chúng về, chế biến và thế là có được một bữa ăn ngon lành. Còn gì đơn giản và tuyệt vời hơn thế nữa?

Mặc dù vậy, nếu bạn quan sát kỹ hơn, bạn sẽ bắt đầu nhận ra: để có được hàng hóa trên giá, cần có một mạng lưới chằng chịt các hoạt động kinh tế. Thực phẩm có thể phải trải qua 5 hay 10 khâu trước khi đến tay bạn, phải mất nhiều ngày hoặc nhiều tháng để đến từ khắp các tỉnh, thành phố và thậm chí khắp mọi nơi trên trái đất (nếu bạn ăn đồ nhập khẩu – bò Úc, trâu Ấn Độ, nho Mỹ – chẳng hạn nó phải trải qua một dây chuyền gồm nông dân, người chế biến nông sản, người đóng gói, người chuyên chở, người bán buôn và bán lẻ.

Khối lượng cũng thật kinh ngạc, hàng triệu tấn gạo, hàng triệu con gà… tất cả đều được đáp ứng đầy đủ và kịp thời. Gần như một điều kỳ diệu khi thấy thực phẩm đã được sản xuất với mức sản lượng phù hợp, được chuyên chở đến đúng chỗ và xuất hiện thơm ngon trên các bàn ăn.

Nhưng có một điều kỳ diệu thực sự là toàn bộ hệ thống này hoạt động không cần sự cưỡng chế hay sự hướng dẫn tập trung của bất kỳ một "bộ óc chỉ huy vĩ đại" hay một ủy ban kế hoạch và đầu tư của chính phủ. Trái lại, hàng triệu doanh nghiệp và người tiêu dùng đang tham gia vào các vụ mua bán tự nguyện, và hành động hay mục đích của họ rõ ràng là có sự phối hợp với hệ thống giá cả và thị trường. Không có ai quyết định xem cần sản xuất bao nhiêu con gà, xe tải phải chuyên chở đến đâu, cần mở các siêu thị ở đâu. Thế nhưng, cuối cùng thì thực phẩm vẫn có mặt trong cửa hàng khi bạn cần chúng.

Không chỉ đúng với thực phẩm: thị trường hoạt động kỳ diệu tương tự như vậy xung quanh chúng ta và vào bất kỳ lúc nào. Chỉ cần chú ý quan sát cẩn thận nền kinh tế của chúng ta: Hàng nghìn loại hàng hóa được hàng triệu người sản xuất một cách tự giác mà không cần bất kỳ sự hướng dẫn tập trung hay một kế hoạch tổng thể nào. Thực vậy, chỉ trừ một số ngoại lệ quan trọng – quân đội, cảnh sát, trường học, y tế – hầu hết cuộc sống kinh tế thường ngày của chúng ta được triển khai mà không cần sự can thiệp của chính phủ – và đó là sức mạnh thực sự của nền kinh tế thị trường.

Cơ chế thị trường

Nền kinh tế thị trường là một cơ chế tinh vi để phối hợp mọi người, mọi hoạt động và mọi doanh nghiệp thông qua hệ thống giá cả và thị trường. Nó là một phương tiện giao tiếp để tập hợp tri thức và hành động của hàng triệu cá nhân khác nhau. Không có một bộ não hay hệ thống tính toán trung tâm, nhưng nó vẫn giải quyết được những vấn đề sản xuất và phân phối bao gồm hàng triệu ẩn số và mối tương quan mà không ai biết; những vấn đề ấy dù cho những siêu máy tính nhanh nhất ngày nay cũng không thể làm nổi. Chẳng có ai thiết kế ra thị trường, nhưng nó vẫn vận hành rất tốt. Trong nền kinh tế thị trường, không có một cá nhân hay tổ chức đơn lẻ nào có trách nhiệm sản xuất, tiêu dùng, phân phối hay định giá.

Vậy làm thế nào thị trường có thể xác định được giá, lương và sản lượng? Ban đầu, thị trường là một địa điểm thực sự mà tại đó, người mua và người bán cùng tham gia vào việc mặc cả tay đôi trực tiếp. Chợ – với ê hề những bao gạo, gà, cá tươi, và hàng đống rau quả – vốn đã từng là địa điểm rất quen thuộc đối với nhiều làng quê và trị trấn, là nơi những người nông dân mang hàng hóa của họ đến bán. Ngày nay, thậm chí ở Mỹ vẫn còn có rất nhiều loại chợ quan trọng mà tại đó những người buôn bán tụ họp nhau lại ở một địa điểm duy nhất để trao đổi. Thí dụ, lúa

https://tieulun.hopto.org

Gia nhập WTO, Việt Nam chấp nhận bị coi là nền kinh tế phi thị trường trong 12 năm tức không muộn hơn 31/12/2018 - Ảnh vitcoi's, flickr

mì và ngô được buôn bán ở một địa điểm duy nhất để trao đổi, như lúa mì và ngô được buôn bán tại Sở Thương mại Chicago (Chicago Board of Trade), xăng dầu và bạch kim tại Sở Chứng khoán Thương mại New York (New York Mercantile Exchange), còn đá quý thì tại Quận Kim cương (Diamond District) của thành phố New York

Tổng quát hơn, nên hiểu thị trường như một cơ chế trong đó người mua và người bán có thể xác định giá cả và trao đổi hàng hóa, dịch vụ. Thị trường tồn tại với hầu hết mọi thứ, từ các tác phẩm nghệ thuật đến đồ phế thải (hay những loại có khả năng tái chế, nhưng chúng thường được gọi), tất cả những thứ có người bán và có người mua thì đều tạo thành một thị trường mua bán.

Thị trường có thể tập trung, như thị trường chứng khoán, cũng có thể phi tập trung, như thị trường nhà cửa hay lao động. Hoặc nó có thể chỉ tồn tại qua các thiết bị điện tử như trong trường hợp nhiều loại tài sản và dịch vụ tài chính vốn chỉ được trao đổi qua máy tính. Điểm đặc thù nhất của thị trường là nó đưa người mua và người bán đến với nhau để xác định giá cả và sản lượng.

Tóm tắt một cách ngắn gọn và đầy đủ thì thị trường là một cơ chế trong đó người mua và người bán tương tác với nhau để xác định giá cả và sản lượng của hàng hóa hay dịch vụ.

Trong hệ thống thị trường, mọi thứ đều có giá cả, đó là giá trị của hàng hóa và dịch vụ được tính bằng tiền. Giá cả thể hiện mức mà mọi người và các hãng tự nguyện trao đổi nhiều loại hàng hóa với nhau. Khi tôi đồng ý mua một chiếc xe Ford cũ từ người bán với giá 4.050 đôla, điều đó có nghĩa là chiếc xe Ford đó đáng giá hơn 4.050 đôla đối với tôi và 4.050 đôla đó lại lớn hơn giá trị của chiếc Ford đối với người bán. Thị trường xe ô tô cũ đã xác định giá của chiếc xe Ford cũ đó, và thông qua việc mua bán tự nguyện, đã đưa hàng hóa này đến với người và mà với họ, nó được đánh giá cao nhất

Hơn nữa giá cả hoạt động như một tín hiệu đối với người sản xuất và tiêu dùng. Nếu người tiêu dùng muốn mua nhiều hàng hóa nào đó hơn nữa, thì giá sẽ tăng và nó phát tín hiệu cho người bán rằng cần cung nhiều hơn. Thí dụ, cứ đến mùa hè, khi các gia đình đi nghỉ, cầu về xăng sẽ tăng, và do đó giá xăng cũng tăng. Điều này sẽ khuyến khích các công ty xăng dầu tăng mức sản xuất xăng, nhưng nó cũng sẽ không khuyến khích khách lữ hành kéo dài quãng đường đi của họ.

Mặt khác, nếu một hàng hóa như ô tô chẳng hạn, tồn kho quá nhiều, thì những nhà buôn và công ty sản xuất ô tô sẽ giảm giá để giảm bớt lượng tồn kho. Với mức giá thấp hơn, nhiều người tiêu dùng muốn có ô tô hơn, và người sản xuất lại muốn sản xuất ít hơn. Kết quả là, sự cân bằng giữa người mua và người bán sẽ được duy trì.

https://tieulun.hopto.org

Những gì đúng với thị trường hàng tiêu dùng thì cũng đúng với thị trường về các yếu tố sản xuất như đất đai hoặc lao động. Nếu có nhu cầu thêm về các chuyên gia lập trình máy tính chứ không phải là công nhân trong các nhà máy thì cơ hội tìm kiếm việc làm trong lĩnh vực máy tính sẽ có nhiều thuận lợi hơn. Giá của các chuyên viên lập trình (tức tiền công giờ của họ) sẽ có xu hướng tăng lên, còn tiền công của công nhân nhà máy sẽ có xu hướng giảm xuống, hiện tượng này đã xảy ra vào những năm 1980. Sự thay đổi trong mức lương tương đối sẽ thu hút người lao động vào các ngành nghề đang tăng trưởng.

Đó là điều đã xảy ra trong ngành hộ lý ở Mỹ và các nước phát triển. Vào những năm 1980, sự lớn mạnh của ngành y tế của Mỹ đã dẫn đến sự mở rộng ghê gớm của công việc hộ lý, vượt xa số lượng hộ lý được đào tạo cho ngành này. Các bệnh viện đã đưa ra rất nhiều bổng lộc để thu hút hộ lý, kể cả cho các căn hộ được bao cấp, được gửi trẻ gần nhà với giá rẻ, có thể được thưởng tới 10.000$. Có bệnh viện thậm chí còn quay xổ số cho các hộ lý mà giải thưởng là một phiếu mua hàng tại cửa hàng gần đó. Nhưng cái thu hút nhiều người vào ngành hộ lý là mức lương đang tăng lên. Trong khoảng những năm 1983 đến 1992, lương trả cho hộ lý có đăng ký đã tăng gần 70%, do đó, hộ lý có thể kiếm được nhiều tiền tương đương với một nhân viên kế toán hay một kiến trúc sư trung bình. Việc tăng tiền lương đã thu hút đủ số người vào ngành hộ lý nên đến năm 1992, hiện tượng thiếu hộ lý đã được giải quyết trên hầu hết các miền đất nước.

Ở Việt Nam, cũng vào những vào năm 1980, tình trạng thiếu giáo viên xuất hiện và ngày càng nghiêm trọng hơn. Lý do chính yếu là vì đồng lương giáo viên thấp, học phí đại học cao, dẫn tới việc các thí sinh dự thi đại học có tâm lý "chuyện chạy cùng sào mới vào sư phạm", điểm chuẩn của trường Đại học Sư phạm luôn thấp hơn các trường Bách Khoa, thậm chí Kinh tế. Để khắc phục tình trạng đó, Bộ Giáo dục ban hành đã quyết định miễn học phí cho các sinh viên trường Sư phạm. Điều này đã khuyến khích các học sinh nghèo thi vào Sư phạm, năm đầu tiên áp dụng quy định trên số lượng thí sinh đăng ký thi vào trường Đại học Sư phạm tăng lên rõ rệt kéo theo điểm chuẩn của trường Đại học Sư phạm tăng lên. Những năm tiếp theo số lượng thí sinh thi vào Sư phạm cũng như điểm chuẩn của trường Sư phạm liên tục tăng lên. Đại học Sư phạm trở thành một trường "danh giá".

Sự sôi động của thị trường chứng khoán Việt Nam hiện nay tạo ra một nhu cầu về nguồn nhân lực làm việc trong các công ty chứng khoán. Chính lý do đó đã tạo ra một sự cạnh tranh trong việc "săn đầu người", đặc biệt là nhân viên môi giới làm mức lương trung bình của các nhân viên môi giới tăng lên. Các thí sinh dự thi vào kinh tế, đặc biệt là ngành Tài chính – Tiền tệ tăng vọt bởi sức thu hút của ngành tài chính, đặc biệt là chứng khoán.

Cân bằng thị trường

Điều gì giúp thị trường hoạt động ổn định và cân bằng? Đó chính là nhờ giá cả. Giá cả sẽ kết hợp các quyết định của người sản xuất và người tiêu dùng trên thị trường. Giá tăng lên sẽ làm giảm lượng mua sắm của người tiêu dùng và khuyến khích sản xuất. Giá hạ xuống sẽ khuyến khích tiêu dùng và không khuyến khích sản xuất. Giá cả là quả cân trong cơ chế thị trường.

Tại mọi thời điểm, một người này bán còn một số khác mua; các hãng sáng chế ra sản phẩm mới, còn chính phủ lại thông qua các luật lệ để điều tiết sản phẩm cũ; các công ty nước ngoài khai trương các nhà máy ở Mỹ, trong khi các công ty Mỹ lại bán sản phẩm của họ ra nước ngoài. Nhưng ở trung tâm điểm của những sự rắc rối đó, thị trường vẫn kiên định giải quyết các vấn đề cái gì, như thế nào và cho ai. Khi cần đối tất cả các lực lượng hoạt động trong nền kinh tế, thị trường sẽ tìm ra sự cân bằng cung cầu.

Cân bằng thị trường thể hiện sự cân bằng giữa tất cả các người mua và người bán khác nhau. Các gia đình và các hãng đều muốn mua hoặc bán một mức sản lượng nhất định tùy thuộc vào bia. Thị trường tìm ra giá cân bằng, đồng thời thỏa mãn nhu cầu của người mua lẫn người bán. Giá quá cao có nghĩa là sẽ ứ đọng hàng hóa vì sản lượng sản xuất ra quá nhiều, giá quá thấp sẽ gây ra hiện tượng xếp hàng dài trước các cửa hàng và thiếu hụt hàng hóa. Giá mà ở đó, mức người mua muốn mua cũng là mức người bán muốn bán là sự cân bằng giữa cung và cầu.

Một thị trường hoạt động tốt là một thị trường dựa trên sự cân bằng giữa cung và cầu. Để có thể làm được điều đó thì nhà nước phải để cho "bàn tay vô hình" của thị trường hoạt động hiệu quả. Những chính sách kinh tế áp đặt, chỉ huy, duy ý chí sẽ luôn tạo ra những phản ứng ngược của thị trường và do đó làm méo mó hình dạng của thị trường.

Là một nước đang phát triển, để đẩy mạnh việc tăng tốc kinh tế chính phủ Việt Nam cần phải để thị trường hoạt động tự do. Những chính sách vĩ mô nhưng lại can thiệp rất sâu vào nền kinh tế, cùng những biện pháp hành chính mang tính chất ép buộc sẽ làm cho thị trường trở nên kém hiệu quả đi.

Hoàng Xuân Ba

(Bài viết có tham khảo các giáo trình về kinh tế học)

https://tieulun.hopto.org

Ấn Độ & Trung Quốc

Cuộc chạy đua chưa tới hồi kết

"Trung Quốc là một quốc gia lớn, nơi rất nhiều người Trung Quốc sinh sống". Đó là câu nói sắc sảo của một trong những chính khách vĩ đại nhất thế kỷ 20 – cựu Tổng thống Pháp Charles De Gaulle.

Cuối thế kỷ 20, đương kim Tổng thống Mỹ hiện nay là George W Bush khi được hỏi liệu ông có biết nhà lãnh đạo đất nước Ấn Độ là ai không, ông đã ngập ngừng trả lời: "Tân Thủ tướng của Ấn Độ là… Không, tôi không biết".

Tuy nhiên các nhà sử học sau này khi nhìn lại thế kỷ 21 sẽ không nhận thấy thái độ thờ ơ của các nhà lãnh đạo phương Tây với hai quốc gia đông dân nhất hành tinh. Bởi lẽ mọi thứ đã thay đổi rất nhanh.

Chỉ sau 5 năm đầu tiên của thiên niên kỷ mới, Hội đồng Tình báo Quốc gia của Mỹ đã ca ngợi đây là "Thế kỷ của Châu Á" với Ấn Độ và Trung Quốc là những trụ cột mới của thế giới.

Nhận định này không cần bàn cãi. Thay vào đó, cuộc tranh luận nên chuyển sang hướng khác- đó là giữa hai quốc gia này, ai sẽ mạnh hơn?

Với người Trung Hoa, không có gì phải nghi ngờ khi chúng ta luôn có cảm giác rằng họ rất ghét bị đặt ngang hàng với quốc gia Nam Á. Trung Quốc luôn tự coi mình đã là một cường quốc và nay đang tái khẳng định vị thế, chứ không phải là một cường quốc mới đang nổi lên (như Ấn Độ).

Kiềm chế Ấn Độ

Bắc Kinh đổ lỗi cho những tác động từ bên ngoài là nguyên nhân của những tai họa trong thế kỷ 20. Đồng thời, họ coi những biến cố trong nước, như cuộc Cách Mạng Văn Hóa, chỉ là sự cố nhỏ trong suốt chiều dài lịch sử huy hoàng.

Khi gặp mặt những viên chức chính phủ Trung Quốc một cách riêng tư, bạn sẽ thấy ở họ những cung cách của quan chức một đại cường quốc. Cảm giác này ít hơn khi bạn gặp những người đồng nhiệm bên phía Ấn Độ, bởi lẽ người Ấn vẫn chưa thực sự tin rằng họ đang được thế giới coi trọng.

Hai quốc gia này đã tiến hành rất nhiều cuộc đàm phán song phương về quan hệ đối tác và phát triển.

Nhưng trên thực tế, người Trung Hoa không coi trọng Ấn Độ như một đối tác ngang hàng với mình trong hiện tại cũng như tương lai.

Thực ra, Trung Quốc chỉ coi Ấn Độ như một quyền lực chính trị mới nổi mà họ cần phải kiềm chế ở Nam Á, chứ không phải một đối tác toàn cầu có tiềm năng phát triển trong thế kỷ mới của châu Á.

Với người Ấn, họ có hai vướng mắc trong quan hệ với Trung Quốc.

Thứ nhất là cuộc chiến tranh với Trung Quốc vào năm 1962, mà nhiều người Ấn đến nay vẫn coi là một sự phản bội ghê gớm.

Thứ hai là quan hệ của Bắc Kinh với Is-

https://tieulun.hopto.org

lamabad. Người Ấn luôn tin rằng Trung Quốc quan hệ với Pakistan mục đích là để hỗ trợ cho những chính sách của quốc gia hồi giáo Nam Á này mà Ấn Độ cho rằng gây phương hại tới mình.

Một điều làm cho các nhà chính trị cao cấp của Ấn Độ đặc biệt khó chịu đó là Islamabad lẽ ra đã không có được bom hạt nhân nếu không có sự trợ giúp của Trung Quốc.

Tuy nhiên, Ấn Độ vẫn sẽ phải cố gắng gạt bỏ những vướng mắc này, vì họ cần Trung Quốc.

Tụt hậu

Nền kinh tế của Ấn Độ đang bị tụt hậu 15 năm. Trong khi đó Trung Quốc nắm giữ lợi thế lớn bởi họ có những cơ sở mới và hiện đại.

Kinh tế Ấn Độ sụt giảm từ cao xuống thấp, do nền công nghiệp của họ dựa chủ yếu vào công nghệ, không đòi hỏi có đường sá hay hệ thống cầu cảng tốt. Trung Quốc thì ngược lại, họ tăng trưởng kinh tế từ kém phát triển tới phát triển cao, dựa vào nguồn lao động rẻ và lượng hàng hóa bán ra với lãi suất thấp.

Trung Quốc sẽ sớm thay thế Mỹ để trở thành đối tác thương mại chủ yếu của Ấn Độ. Điều đó có nghĩa rằng sẽ có thêm nhiều hàng hóa rẻ tiền tràn ngập thị trường Ấn Độ. Và trên thực tế, Trung Quốc cũng đã bắt đầu tập trung đầu tư để tạo ra một trung tâm công nghệ cao để cạnh tranh với Ấn Độ.

Người Trung Hoa đang thắng trong chặng nước rút. Người Ấn Độ chỉ có thể thắng trong cuộc marathon đường trường nếu người Trung Hoa sảy chân lỡ bước.
Những nền kinh tế bùng nổ tạo ra cái-gọi-là những "con hổ châu Á". Tuy nhiên khi những bong bóng kinh tế ấy nổ tung, mọi thứ sẽ trở nên hỗn loạn.
Ấn Độ có thể đối phó với điều này tốt hơn. Họ có những van an toàn như thể chế bầu cử dân chủ, truyền thông tự do, quyền tự do hội họp và xuống đường biểu tình phản đối được bảo đảm.

Trung Quốc thì không. Họ không thể để kinh tế phát triển chậm lại, khi mà hàng triệu công ăn việc làm mới cần phải được tạo ra mỗi ngày trên đất nước này. Trung Quốc muốn tránh việc sản sinh ra một thế hệ trẻ thiếu việc làm, bất mãn dẫn đến bạo động chống lại chính phủ.

Giữ gìn uy tín

Người Trung Hoa đang chuyển động rất mau lẹ trong cuộc cách mạng phát triển công nghiệp được coi là nhanh nhất trong lịch sử. Cơ sở hạ tầng đã phát triển một cách ngoạn mục. Nhưng nền móng cơ sở cho một xã hội mới thì vẫn chưa thấy đâu.

Chủ nghĩa Cộng Sản đã được thay thế bởi Chủ-nghĩa-Tư-Bản-không-bị-kiểm-soát; kiếm tiền bằng mọi giá, kể cả việc sản xuất những loại thức ăn cho trẻ em với sự độc hại cao dẫn đến nguy cơ tử vong, hay kem đánh răng và đồ chơi có chứa độc tố.

Dòng chữ "Made in China" (Sản xuất tại Trung Quốc) trên các bao bì đã trở thành mối lo ngại cho người tiêu dùng khắp nơi trên thế giới trong thời gian gần đây. Trước vô số những lỗi lầm, Trung Quốc phản ứng bằng cách xử tử một vài người liên quan và họ hy vọng rằng như vậy là đủ.

Câu trả lời như vậy là sai lầm. Rất nhiều người Trung Hoa cảm nhận được rằng họ đang đánh mất dần những giá trị đạo đức truyền thống. Điều đó lý giải vì sao những sản phẩm liên quan đến Cơ Đốc Giáo lại nằm trong số những mặt hàng ngoại quốc được nhập khẩu nhiều nhất thời gian gần đây.

Uy tín trong sản xuất cũng chính là vấn đề có thể tạo ra khó khăn trở ngại cho Ấn Độ. Họ có rất nhiều khó khăn cần phải vượt qua nếu muốn bắt kịp với Trung Quốc. Sự phát triển thần kỳ của kinh tế Trung Quốc khiến cho các nước đang phát triển khác phải ghen tị, nhưng hậu quả đi kèm là hàng triệu người phải hứng chịu tác động của công cuộc cải cách đó.
Theo dõi những sự kiện này, chúng ta thấy khi nền kinh tế tuột dốc, sẽ cần phải có một lộ trình pháp lý để người dân có thể bày tỏ sự bất bình với chính phủ một cách tự do.

Tuy nhiên nơi duy nhất có thể cho phép làm điều đó lại là Đảng Cộng Sản. Điều này cũng tương tự như cho phép các con gà Tây quyền bỏ phiếu trong dịp Giáng Sinh.

Lời người dịch: Để kết thúc bài dịch này, xin được kể thêm một câu chuyện về cách ứng xử của người Trung Quốc, hy vọng rằng những ai vẫn còn không nhận ra hoặc cố tình không muốn nhận ra hậu quả của việc mưu lợi riêng mà cầu thân với người Tàu, hãy suy nghĩ thêm:

Thời Nhà Thanh bên Trung Quốc có phong trào Thái Bình Thiên Quốc nổi dậy chống triều đình. Quân triều đình sau khi không công phá nổi một thành trì, đã lập kế mua chuộc các nhà lãnh đạo của đối phương, với lời hứa hẹn sau khi dâng thành dâng đất, đổi lại sẽ được đảm bảo vững chắc vị trí cai trị kèm theo nhiều bổng lộc khác. Các viên tướng lãnh Thái Bình Thiên Quốc nghe theo, mở cửa thành rước địch vào. Quân nhà Thanh sau khi tràn vào cướp bóc, đốt phá, giết hại dân chúng, ngay lập tức trở mặt bội ước và đem các viên hàng tướng kia ra xử tử. Những viên tướng lãnh này lúc đó mới tỉnh ngộ, đặt câu hỏi chất vất thì nhận được câu trả lời: "*Các ngươi đã từng phản bội lại chính người dân của mình chỉ vì chức tước và bổng lộc thì một ngày nào đó, các ngươi cũng sẽ lại phản bội chính chúng ta. Vì vậy cần phải giết đi để trừ hậu họa*".

Chính Tâm biên dịch

https://tieulun.hopto.org

Sự thật chưa hẳn là những gì tận mắt chứng kiến

Hãy gửi bài viết cho tạp chí Phía Trước *

Phía Trước là tạp chí Việt Nam hoạt động dựa trên quyền tự do báo chí và quy ước báo chí quốc tế. Tạp chí hướng đến mọi tầng lớp, thành phần trong xã hội, với mục đích mang đến cho người đọc thông tin trung thực, bình luận khách quan, dưới một góc nhìn hiện đại, không gò bó, không thành kiến về tình hình xã hội trong và ngoài nước. Bao gồm các mục chính : Chính Trị, Kinh Tế, Văn Hóa, Đời Sống-Xã Hội, Lịch Sử, Giải Trí, nội dung được trình bày linh hoạt, gần gũi dễ hiểu, với cách thể hiện trẻ nhưng có chiều sâu, thể hiện mọi ý tưởng, thông tin đa chiều và trải rộng trên khắp các vấn đề của xã hội

* nhuận bút được trả theo bản quy ước cộng tác viên

https://tieulun.hopto.org

TIẾN THOÁI LƯỠNG NAN

"Tiến thoái lưỡng nan
Đi về lận đận"

Những ca từ của nhạc sĩ Trịnh Công Sơn sáng tác trong thế kỷ trước, giờ đây bỗng trùng hợp một cách lạ kỳ với thế đứng chông chênh "lận đận" của Đảng Cộng Sản Việt Nam (ĐCSVN) trong những ngày cuối năm 2007.

"Lận đận" vì muốn "tiến" để khẳng định vai trò lãnh đạo, ý chí quyết tâm bảo vệ chủ quyền nhưng lại lưỡng lự bởi những e dè lo ngại, nhún nhường nín chịu. Muốn "thoái" để tiếp tục giữ vững sự "ổn định xã hội" nhưng đã muộn khi lòng dân, và đồng loạt các trang blog, diễn đàn, báo chí độc lập… đã "tiến" quá nhanh.

"Ngày xưa lận đận
Không biết về đâu?!"

Đó là giai đoạn lịch sử khi ĐCSVN quyết định dựa hẳn vào Liên Xô để "tiến lên" đối đầu với Trung Quốc. Nhưng, sau khi Liên Xô sụp đổ thì lại "thoái lui" mạnh mẽ, làm lành và có cả ý "nhận lỗi" trước ĐCS phương Bắc.

Từ đó trở về sau, ĐCSVN luôn đứng trước những áp lực mạnh mẽ từ phương Bắc và buộc phải đi từ nén chịu này đến nhượng bộ khác. Mất Hoàng Sa, ngư dân bị bắn giết ngoài Biển Đông, những đòi hỏi và sức ép vô lý từ phía Bắc Kinh… cũng đều nổi lên rồi nhanh chóng bị nhấn chìm bởi hệ thống truyền thông trong nước. Mục đích thì ai cũng rõ, đó là hai chữ "ổn định".

Những tưởng nhịp điệu ngoại giao này sẽ còn tiếp diễn trong thời gian dài, nhưng rồi bỗng nhiên thời điểm cuối năm 2007 đã bùng lên ngọn lửa tranh đấu. Tất cả xuất phát từ quyết định thành lập Tam Sa của Trung Quốc nhằm quản lý hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa, qua đó chính thức "hợp thổ hóa" hải đảo của Việt Nam.

Bước "tiến" này của Trung Quốc, thoạt nhìn tưởng chừng là ngạc nhiên. Nhưng nếu phân tích kỹ những biến chuyển chính trị trong nước và quốc tế, ta thấy tất cả đang đi theo đúng quỹ đạo của nó với những tiền đề sau:

Thứ nhất là sự gia nhập Hội Đồng Bảo An LHQ đòi hỏi nỗ lực lớn của chính quyền Việt Nam trong các vấn đề quốc tế, theo đó nâng tầm hình ảnh và thế đứng của Việt Nam.

Thứ hai là sự mâu thuẫn trong nội bộ ĐCSVN với việc chia ra làm hai phe chính: một bên muốn "ổn định" và phát triển đất nước "nương" theo Trung Quốc càng lâu càng tốt, và một bên muốn có sự đột phá, xích lại gần Mỹ và phương Tây hơn.

Trung Quốc gần đây liên tục có động thái gân hấn trên biển đối với Việt Nam, ảnh BBC

Thứ ba là phong trào dân chủ. Ý thức người dân trong nước đã tiến bộ rất nhanh thời gian qua. Cái thời thông tin một chiều với những bài học thuộc lòng vô nghĩa đang trôi dần về dĩ vãng. Hơn ai hết, "ông láng giềng phương Bắc" quan sát rất kĩ và muốn hành động sớm để ngăn Việt Nam thoát khỏi ảnh hưởng của mình. Bắc Kinh gây sức ép mạnh về ngoại giao qua những cuộc "triệu tập" các vị lãnh đạo Việt Nam trước và sau các chuyến thăm Mỹ. Trơ trẽn hơn, Trung Quốc còn đưa ra đề xuất phân chia Thái Bình Dương với Mỹ (*), hay ngăn cản những chuyến tàu Mỹ cập cảng Việt Nam… và đỉnh điểm chính là việc thành lập Tam Sa.

Bắc Kinh hy vọng với những "tín hiệu" mạnh mẽ của mình, phía Việt Nam sẽ hiểu và như thường lệ sẽ lại tiếp tục "thoái lui". Phản ứng của Việt Nam sau khi nhận được cảnh báo vẫn không có gì khác, vẫn những lời phát ngôn chung chung và những bài báo úp mở thông tin. Thế nhưng, điều mà cả ĐCSTQ lẫn ĐCSVN đều không muốn và có vẻ bị bất ngờ, đó là cuộc biểu tình được kêu gọi và sau đó diễn ra quá nhanh vào ngày 9/12. Chỉ trong vòng một tuần từ khi những lời kêu gọi đầu tiên được phát động, biểu tình đã thực sự diễn ra. Công an và dân phòng đã có sẵn kinh nghiệm ngăn chặn và giải tán những "dự định biểu tình" trước đây của học sinh sinh viên trước Đại Sứ Quán Trung Quốc (vụ những ngư dân Thanh Hóa bị giết hại) và trước Đại Sứ Quán Nga (những kẻ giết hại sinh viên Anh Tuấn được xử trắng án). Tuy nhiên, chính kinh nghiệm chủ quan đó đã góp phần

https://tieulun.hopto.org

giúp những cuộc biểu tình ngày 9/12 thành công. Ngoài ra, sự không (dám) quyết liệt ngăn chặn của an ninh cũng là một ủng hộ ngầm, một tín hiệu ngược trở lại của chính quyền Việt Nam đáng ghi nhận.

Phản ứng giận dữ của Trung Quốc ngay sau đó được đưa ra vì sự "bất tuân lệnh" từ phía Việt Nam. Đáp lại, ĐCSVN đã có hành động "thoái" khi cố gắng ngăn chặn những cuộc biểu tình tiếp theo nhưng không dám quyết liệt khi lòng dân "tiến" mạnh.

Và cho đến sau "ngày biểu tình thứ hai" hôm Chủ Nhật 16/12 thì thế đứng "lưỡng nan lận đận" của ĐCSVN đã thể hiện rõ. Một loạt các hành động "thoái" như muốn xoa dịu Trung Quốc như triệu tập hỏi cung người biểu tình, nhắc nhở cảnh cáo báo chí, tuyên truyền trấn an người dân… được chính quyền hấp tấp thực hiện. Mong muốn lớn nhất của chính quyền lúc này là người dân sẽ không tiếp tục biểu tình, còn Trung Quốc thì thôi không làm căng thẳng tình hình. Và ước mơ lớn nhất của chính quyền lúc này là được quay ngược thời gian, kiểm soát báo chí chặt hơn và ngăn chặn biểu tình kiên quyết hơn. Vậy nhưng, thực tế cho thấy ĐCSVN chắc chắn sẽ không sớm thoát khỏi thế "gọng kìm" giữa Trung Quốc (muốn Việt Nam lại "thoái", tiếp tục phải ngo-an ngoãn dễ bảo) và chính người dân trong nước (muốn chính quyền phải "tiến" mạnh để bảo vệ Tổ quốc).

Có hai giả thuyết đặt ra trong thời điểm này:
Tiến: Phe đổi mới trong ĐCSVN sẽ tận dụng thời cơ đẩy mạnh hướng đi của mình, ngầm ủng hộ người dân tiếp tục "tiến" mạnh lên đối đầu với Trung Quốc. Các cuộc biểu tình sẽ tiếp tục diễn ra, ngày càng mạnh mẽ hơn và từ đó, ý thức dân chủ của thanh niên được nâng cao. Nếu xu hướng này hiện thực hóa thì sẽ còn rất nhiều biến chuyển tích cực bên trong ĐCSVN nói riêng và đất nước VN nói chung trong năm tới.

Thoái: Phe bảo thủ vẫn muốn dựa vào Trung Quốc, sẽ cố gắng dẹp các cuộc biểu tình, sẽ có những nhượng bộ bí mật để "xin lỗi" Trung Quốc. Sẽ có nhiều thông cáo, bài báo trấn an dư luận được đưa ra. Lực lượng an ninh sẽ vất vả hơn. Xu hướng này nếu diễn ra trong những tuần tới sẽ trả lại cho các thành phố lớn ở Việt Nam bộ mặt yên ổn thường thấy. Nhưng về lâu dài, Trung Quốc sẽ không bao giờ bỏ quên tham vọng bành trướng của mình và sẽ tạm giữ im lặng trong một thời gian ngắn để rồi sau đó tiếp tục có các động thái áp lực lên Việt Nam.

Cho dù xu hướng nào sẽ diễn ra trong hai giả thuyết nêu trên, đây cũng sẽ là thời điểm khó khăn và là thử thách to lớn với những người lãnh đạo Việt Nam hiện nay.

Nếu "thoái" thành công, nghĩa là tạm thời ổn định tình hình trong nước, đồng thời thuyết phục được Trung Quốc có nhượng bộ - điều này là cực khó - uy tín của ĐCSVN sẽ lên rất cao, hàng loạt những tán tụng và ngợi ca sẽ đến. Phần thưởng là quyền lãnh đạo đất nước vẫn sẽ thuộc về ĐCSVN trong một thời gian dài nữa.

Trường hợp ngược lại, bất lực trước hai nhiệm vụ đặt ra đồng thời: lúng túng khi không dám phản ứng mạnh với Trung Quốc (hiện vẫn chưa có giải pháp) và kìm chế sức "tiến" của người dân (hiện vẫn chưa có câu trả lời thỏa đáng với người đi biểu tình), lòng tin của nhiều người vào sự lãnh đạo vì dân vì nước của Đảng và chính quyền sẽ suy giảm nghiêm trọng. Nếu vậy, hậu quả phải đến có lẽ không khác đoạn kết trong ca khúc nhạc Trịnh:

"Tiến thoái lưỡng nan
Đi về lận đận
Ngày nay lận đận
Là ... giọt hư không !"

("Tiến thoái lưỡng nan" – Trịnh Công Sơn)

(*) *Bài đã đăng trong số báo trước – số 8, tháng 11/2007*

Tâm Thiện

https://tieulun.hopto.org

NƯỚC ĐÃ MẤT LẠI CÒN SỢ… KẸT XE!

Vậy là cái lạnh se sẽ của Giáng sinh sắp đến cùng ảnh hưởng của khí lạnh phương Bắc vẫn không đủ dập được bầu nhiệt huyết sôi sục của người dân và thanh niên trẻ Việt Nam sáng Chủ nhật 9/12 qua. Đã có trên ngàn người tham gia biểu tình trước đại sứ quán và lãnh sự quán Trung Quốc ở cả hai miền Nam, Bắc để phản đối quyết định thành lập thành phố cấp huyện Tam Sa nhằm quản lý hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa của Việt Nam.

Biểu tình có lẽ là một khái niệm mơ hồ với người dân Việt Nam, chí ít cũng trong 32 năm đổ lại đây kể từ 30/4/1975. Nhưng điều này đã thành sự thật! 9g15 sáng Chủ nhật (9/12), trễ 15 phút so với thông tin trên mạng là 9 giờ, cuộc biểu tình ở miền Nam đã bắt đầu trên đường Nguyễn Thị Minh Khai. Nhưng buồn là tôi đã không được chứng kiến giây phút khai hội đầu tiên ấy. 8g45 sau khi rời khỏi buổi hòa nhạc thường lệ trước Nhà hát thành phố, tôi phóng xe vội về địa điểm tập kết trước toà lãnh sự quán Trung Quốc để… xí chỗ và xem xét động tĩnh. Trái với suy nghĩ trước, tòa lãnh sự vẫn êm lặng như mọi khi, xe cộ vẫn chạy bình thường, chỉ có điều quân số lính gác đông hơn với đầy đủ súng AK47, roi điện, dùi cui đeo bên hông và còng, trong khi những người biểu tình tịnh không thấy bóng ai, đã tưởng thế là hứa hẹn cho phép biểu tình cũng chỉ là hứa hẹn như bao cái hứa từng nghe. Tuy vậy, khi ra tới đầu ngã tư giao với Phạm Ngọc Thạch mới thấy lố nhố người và người đang tụ tập bên Nhà văn hóa Thanh niên (NVHTN). Ở một quán cà phê cóc bên đường gần với trụ sở Thành Đoàn cũng khá đông những con người sơ-vin lịch sự đang ngồi ghế xúp uống cà phê, bàn tán nhỏ to và chỉ trỏ... Hay là chưa tới 9g nên chưa được phép, sống phải làm việc theo Hiến pháp và pháp luật chứ! Nói 9g thì cứ 9g đi!! Bèn tiếp tục đảo xe một vòng, hai vòng nữa cho đủ số phút đã đến sớm - vẫn thế, có chăng là bắt gặp thêm một vài gương mặt thuộc báo giới cũng đang đảo xe, mắt ngó nghiêng. Rồi người bạn đi cùng nảy ra suy nghĩ hỏi... một anh chàng ra dáng chỉ huy về... cuộc biểu tình! Rất nghiêm mặt, anh đáp: “Làm gì có, thông tin nào bậy vậy! Em thấy đó, có gì xảy ra đâu. Mà em ở đâu vậy? Báo à, báo nào? blah blah”. Thất vọng tràn trề, tôi quay xe chở bạn về nhà, và định cũng về nhà thì bỗng linh tính thôi thúc nên quay lại lần nữa xem sao...

Woaaaa.... Biểu tình đã xảy ra... Nhào vội qua NVHTN để gửi xe thì... Hết chỗ! Về sau, khi vô trong tham gia buổi nói chuyện giữa lãnh đạo thành phố với nhóm biểu tình, mới hay nhiều chỗ quá chừng là trống!!! Vậy là đành phóng tiếp lên gửi xe ở bãi của Diamond Plaza, câu đầu tiên nhận được từ bảo vệ là: “Đến khi nào ra? Sang bên lãnh sự quán TQ à?” Hic, lần

https://tieulun.hopto.org

Sinh viên Việt Nam biểu tình trước lãnh sự quán Trung Quốc tại TPHCM sáng 9/12/2007

nữa linh tính cho biết có những sự thật không nên nói ra, giả bộ nhăn nhó bảo vô NVHTN tham gia học... nhiếp ảnh nhưng bên đó kẹt gì không cho gửi xe, nhờ thế mới được may mắn cầm tấm vé giữ xe! Sau hành động chấp thuận đáng quý, thậm chí có thể coi là một tiền lệ cần ghi nhớ của năm Heo vàng, cho người dân được phép biểu tình phản đối quyết định của chính phủ Trung Quốc, thì những động thái phủ nhận và kiếm cách gây khó dễ tiếp theo sau như đã nói ở trên thật khó hiểu!

Tuy nhiên, sự khó hiểu không dừng lại ở đó. Phóng nhanh sang bên đường, vừa mới giơ máy lên tranh thủ vài tấm thì... anh ban sáng mà bạn tôi đã hỏi thông tin lại đến hỏi thăm mình: "Anh ở đâu vậy?", "À, em là cộng tác viên báo". "Vậy phiền anh sang bên kia đường, ở đây chúng tôi làm nhiệm vụ". Miệng "dạ" nhưng vẫn cố nán lại bấm tiếp vài tấm, đồng thời tranh thủ hỏi chuyện một cô em có anh trai làm phóng viên báo Pháp luật đang đứng gần đó về diễn biến trước khi mình đến. Song, chưa kịp cập nhật thông tin gì thì một anh khác, ngầu hơn, đến đề nghị... không tụ tập (!?), mỗi phóng viên đứng riêng ra một góc (!!!???), cô em đành bước sang bên đường và hòa vào đám đông biểu tình cùng anh của mình, còn tôi tiếp tục lăng xăng bên này làm thêm vài tấm trước khi thực sự bị cảnh cáo và cưỡng ép sang bên kia đường!

Không khí biểu tình của các các bạn trẻ đúng với câu thừa nhiệt huyết nhưng tổ chức còn sơ sài. Chỉ có vài biểu ngữ phản đối quyết định của TQ viết trên mặt sau những tờ lịch cũ mà về sau có thêm vài dòng tiếng Hoa với nội dung tương tự; một lá cờ Tổ quốc có cán cầm để phất và trông rất đơn độc, dù bạn trẻ ấy hầu như không ngơi tay vẫn vũ lá cờ; một bức biếm họa tình "thủ túc" Việt – Trung; một cờ Tổ quốc khác có kèm chữ ký và cả máu của những người tham gia biểu tình (điều này lúc sau mới được mọi người cho biết thêm) cũng được trương lên đầy thách thức; về sau có thêm mấy tờ photo mang thông điệp tình cảm thân thương dành cho hai quần đảo. Trước đó thì nghe nói khi mới bắt đầu biểu tình một cờ TQ được chuẩn bị sẵn đã bị ném xuống để mọi người dẫm đạp lên! Song phía an ninh đã mau chóng can thiệp và chấm dứt hành động được cho là quá khích này. Cũng có một bàn và ghế được mang ra để mọi người đặt cờ lên và cùng ký tên, vậy mà chỉ ít phút sau cả hai đã mau chóng biến mất?! Nhưng có hề chi khi lá cờ lại được mau chóng khoác lên người một bạn trẻ làm điểm tựa tiếp tục đón nhận chữ ký.

Phần hát hò và hô khẩu hiệu mới thực là vấn đề khi chỉ dựa hoàn toàn vào hơi sức

https://tieulun.hopto.org

miệng trần kể cả những người được coi là thủ lĩnh của cuộc biểu tình. Không có một loa cầm tay nào cả trong khi "phía kia" thì tường dày, lầu cao, chưa kể cửa kính cách âm và biết đâu đang… xem phim chưởng thì... Không biết ban tổ chức quả thực quên vấn đề loa hay trong cuộc làm việc xin phép đã được các bác khuyến cáo không được phép mang loa? Song đấy chỉ như là một trong số những thử thách nho nhỏ cần có đối với nhiệt huyết thật sự dành cho Tổ quốc – những khẩu hiệu từ Đả đảo Trung Quốc đến Trường Sa – Hoàng Sa là của ta, rồi các ca khúc thanh niên trong thời tranh đấu chống Mỹ như "Dậy mà đi hỡi đồng bào ơi", "Như có bác Hồ trong ngày vui đại thắng", "Việt Nam Hồ Chí Minh"… đã không hề biết đến điểm dừng, bất chấp cái nắng bức và bụi khói sặc sụa thải ra từ các phương tiện lưu thông trên đường. Về sau, Việt Nam Hồ Chí Minh đã thành Trường Sa Hồ Chí Minh và Hoàng Sa Hồ Chí Minh!

Đến khoảng 10g30, thì trên lầu lãnh sự quán TQ có 2 người: một nam, một nữ xuất hiện. Không biết họ là ai nhưng nhìn kiểu chắp tay sau đít và cả cái cười khinh khỉnh của người đàn ông khi từ hành lang nhìn xuống bên đường nơi dân ta đang biểu tình có thể thấy chức vụ của "hắn" cũng có số đây. Người phụ nữ thì không biểu thị thái độ rõ rệt nào, chỉ là đáp lời của người đàn ông. Sau đó khoảng 1 tiếng, ông ta lần nữa xuất hiện nhưng lần này lên tuốt tầng thượng để nhìn xuống, và chỉ có một mình. Chắc có lẽ ông ta nhận thấy vài phóng viên lúc nãy đã chĩa máy ảnh về phía mình nên lên càng cao cho chắc ăn? Trong khoảng thời gian từ 11 giờ cho đến 12 giờ là những cuộc thương thảo liên tiếp và cả tranh cãi gay gắt giữa Thành Đoàn với nhóm biểu tình về việc mọi người thôi đứng ngoài đường để vô trong hội trường nhà NVHTN đề đạt ý nguyện với các lãnh đạo thành phố. Theo ý của một chị bên Thành Đoàn thì việc đứng từ sáng đã có tác dụng rồi, bằng chứng là có 2 người của lãnh sự quán đã ra ngó từ trên lầu, giờ đến lúc trả lại… trật tự cho con đường! Một số bạn trẻ có vẻ xiêu theo ý kiến thuyết phục này song phần đông cương quyết ở lại vì sợ nếu rời đi sẽ không thể quay lại được, lúc này các sắc áo an ninh đã xuất hiện nhiều hơn với cả hai xe jeep và ba mô tô của vừa công lộ lẫn 113, thành ra các bạn trẻ xiêu xiêu cũng không dám đi.

Tiếp đó một anh lại ra thông báo các lãnh đạo thành phố đã đến và ngồi đợi trong hội trường chính NVHTN, mọi người nên mau chóng vô để gặp các lãnh đạo. Một câu từ một bạn trẻ, mà theo tôi có lẽ là câu nói hay nhất trong ngày, đã vang lên: "Lãnh đạo phải ra đây chứ, dân là gốc hay lãnh đạo là gốc? Lãnh đạo không làm được thì hãy để dân làm!" Câu nói ấy đã ngay tức khắc thổi bùng hơn sự cương quyết của mọi người và dội gáo nước lạnh vào không chỉ Thành Đoàn mà còn nhạc sĩ Tuấn Khanh, người mon men ra phụ đóng vai thuyết khách cho "bên nớ" dù trước đó anh đã tạo được ấn tượng và cảm tình khá tốt ở những bạn trẻ tham gia biểu tình bằng việc xăng xái ổn định hàng ngũ và điều tiết việc hô khẩu hiệu. Các cánh tay lại vung cao, mạnh hơn, các bài hát lại to hơn, đều hơn và rồi thơ Thần của Lý Thường Kiệt đã xướng lên:

"Nam quốc sơn hà nam đế cư,
Tiệt nhiên định phận tại thiên thư.
Như hà nghịch lỗ lai xâm phạm,
Nhữ đẳng hành khan thủ bại hư."

Cuối cùng, 12g20 ông Nguyễn Thành Tài đành phải dẫn đầu một số chức sắc của thành phố và Thành Đoàn ra tận nơi vẫy gọi, mời mọi người vào NVHTN! Song các bạn trẻ đã rất khôn ngoan khi cử một nhóm chừng hơn 20 bạn đi trước thăm dò, số còn lại vẫn tiếp tục đứng lại.

Không khí trong hội trường của NVHTN đã diễn ra rất sôi nổi với những câu hỏi mạnh dạn, chất chứa nhiều nỗi niềm về tương lai của một phần máu thịt của quê hương từ các bạn trẻ, song điều nhận lại chỉ là những gì đã nghe, đã biết từ các lãnh đạo thành phố và không kém phần hài hước! Ngay từ lời đầu, ông Nguyễn Thành Tài đã rất mạnh miệng ủng hộ việc làm của tuổi trẻ, đã gợi nhắc lại quá khứ từng tranh đấu của ông thời chống Mỹ… nhưng đến vấn đề trọng tâm mà tất cả các bạn trẻ có mặt trong hội trường, và cả những ai tự nhận là người Việt Nam yêu nước thực thụ, đều muốn biết là chính sách cụ thể cuối cùng của nhà nước về vấn đề Hoàng Sa – Trường Sa như thế nào nếu các đàm phán với TQ bị đổ vỡ (thực tế thì đã đổ vỡ rồi còn đâu, nếu không, sao TQ ngang nhiên tuyên bố thành lập Tam Sa được!) thì ông nhẹ giọng hẳn đi (?), ông bảo hãy cứ tin vào chính phủ, hãy để đó chính phủ đang tìm cách gỡ nút thắt và phần việc chính của thanh niên là… học

https://tieulun.hopto.org

tập! Tiếp đó, một bạn trẻ đã chất vấn về việc Đoàn không giữ đúng vai trò của mình trong định hướng và thông báo cho thanh niên thì ông Tất Thành Cang, bí thư Đoàn lại mau chóng biện hộ rằng nhật báo Tuổi Trẻ chính là cơ quan ngôn luận của Đoàn, và Tuổi Trẻ đã có thông tin hôm 4/12 rồi, chẳng phải Đoàn bám sát và thông báo sự kiện là gì (!). Nhưng khi được hỏi thêm rằng bản thân ông Cang có biết chính xác Hoàng Sa và Trường Sa gồm tất cả bao nhiêu đảo, và đã mất vào thay ngoại bang tất cả bao nhiêu đảo rồi, thì ông Cang thừa nhận không nắm rõ!? Và trái bóng được đá sang cho ông Quốc bên Sở Ngoại vụ. Ông Quốc đứng lên phát biểu một thôi một hồi về sức mạnh về tiềm lực của cả kinh tế lẫn quân sự TQ, rằng có những lúc ông cha ta phải chịu nhún để gây dựng cơ đồ về sau v.v, trong khi câu trả lời cần có vẫn tiếp tục bỏ ngỏ!!!

Chưa hết, để chia lửa với các lãnh đạo, nhiều Đoàn viên trẻ cũng hăng hái trình bày những quan điểm… rất chung chung, đại khái chuyện đó để chính phủ lo, bạn trẻ chỉ nên lo học tập, hoặc khoe rằng Đoàn có nhiều công trình xây dựng ở hai quần đảo lắm, ý nói rất quan tâm đến chuyện được mất… Vậy nhưng với câu hỏi cũ: có bao nhiêu hòn đảo thuộc hai quần đảo ấy? Và Việt Nam thực tế đang sở hữu những hòn nào? Các bạn đã rất thành thật rằng mình cũng tịt tuốt!!

Và rồi đỉnh điểm của buổi gặp gỡ và trao đổi giữa lãnh đạo thành phố và nhóm biểu tình đã đến khi một bạn trẻ, sau khi lễ độ đề nghị ông Thành Tài bằng uy tín cũng như quyền lực của mình hãy phát động cuộc tuần hành trên các trục đường lớn của khu trung tâm Sài Gòn vì như bạn ấy nói tại sao chúng ta đã có những cuộc tuần hành vì bệnh chim sẹ cánh, vì người nghèo này nọ thì không lý gì một phần đất nước đã mất lại không xứng đáng có được một tuần hành kêu gọi và đánh động dư luận cả trong nước lẫn quốc tế ở mức cao hơn (so với cuộc biểu tình nhỏ ban sáng), đã phải phẫn uất hét to lên: "Nước đã mất thì sợ gì kẹt xe nữa!", vì ông Tài vin vào cớ sẽ gây kẹt xe để không chấp nhận đề nghị trên. Có lẽ cả câu hét phẫn uất và câu trả lời của ông Tài nên được xếp vào loại hay nhì trong ngày. Cũng xin nói thêm, sau khi vô hội trường được chừng 15 phút thì lượng người biểu tình đổ vào bỗng đông lên hẳn, dù trước đó chỉ chừng hơn 20 người chấp nhận vào. Đến khi tôi ra ngoài và hướng về bên kia đường thì đã gần như sạch trơn, chỉ còn lác đác dăm người đang tranh cãi gì với 113 nhưng không có xô xát xảy ra.

Có những tấn tuồng, có những nhiệt huyết bừng bừng và có những rung động ngầm - tất cả đã và đang sẽ tiếp tục sau sáng Chủ nhật ấy... Thương quá câu ca: "Dậy mà đi hỡi đồng bào ơi"!!!

Hải Thụy

https://tieulun.hopto.org

NHÌN LẠI 2007

Năm 2007 sắp qua, năm 2008 sắp đến!
Chúng ta thử cùng nhìn lại một số khía cạnh trong năm qua để chuẩn bị cho năm mới.

Gánh nặng của dân

Năm 2008, các nhà tài trợ quốc tế đã cam kết viện trợ phát triển chính thức (ODA) cho Việt Nam 5,4 tỉ đô-la Mỹ. Một con số cao kỉ lục so với các năm trước đây.
Dù được sự hỗ trợ rất lớn của cộng đồng quốc tế, tốc độ giải ngân của Việt Nam rất chậm, không tận dụng được các nguồn tiền vay. Trong 5 năm vừa qua, Việt Nam chỉ sử dụng được 7,8 tỉ đô-la Mỹ trên tổng số 11,1 tỉ. Chính phủ hiện không hấp thụ nổi nguồn ngoại tệ đang đổ vào để thúc đẩy tăng trưởng bền vững.
Đừng quên, ODA là tiền vay nợ nước ngoài. Mà đã là nợ thì phải trả. Trường học, bệnh viện, đường giao thông, nhà máy điện,… đang sử dụng rất nhiều ODA để xây dựng và phát triển.
Việc sử dụng hiệu quả nguồn vốn ODA còn rất nhiều điều bất cập. Căn bệnh chung phổ biến hiện nay là tham nhũng, đầu tư không hiệu quả, dàn trải, lãng phí, thực thi dự án chậm trễ… dẫn đến việc các dự án mất khả năng sinh lời, không còn khả năng trả nợ.
Hiện tại, chúng ta đang nợ 20 tỉ đô-la Mỹ. Số tiền này bằng với tổng mức dự trữ ngoại tệ của quốc gia. Bắt đầu từ 2006, mỗi năm chúng ta phải trả nợ 2 tỉ đô-la. Một khoản tiền khổng lồ mà sức ép cuối cùng lại đè lên chính người dân qua các khoản thuế thu nhập.

Những vấn đề nóng

Năm 2007 vừa qua, những yếu kém trong quản lý vĩ mô đã hiển hiện rõ.
Tình hình kẹt xe, ngập nước tại các đô thị đã trở thành… chuyện thường ngày ở huyện. Quản lý đô thị đã không theo kịp với đà tăng dân số và tốc độ phát triển.
Các cảng biển hiện tại của Việt Nam đã bị quá tải, không còn đáp ứng nổi nhu cầu đang tăng vọt của nền kinh tế đang lên.

An ninh năng lượng lại càng cấp bách. Dự đoán trong năm 2008, lượng điện sẽ thiếu 10% so với nhu cầu (8,6 tỉ kWh). Các nhà máy sẽ không thể hoạt động hết 100% công suất.
Môi trường ở Việt Nam cũng đang bị tàn phá nặng nề khi các nhà máy được xây dựng mà không tuân thủ các quy định nghiêm ngặt về bảo vệ môi trường. Các dòng sông bị ô nhiễm nặng khi nước thải đổ thẳng vào mà không qua xử lý. Khói bụi tại các đô thị lớn như Hà Nội, TPHCM đang ở mức nguy hiểm, gây tổn hại nghiêm trọng đến sức khỏe của người dân.

Một vấn đề nóng khác đang ảnh hưởng trực tiếp tới đời sống hằng ngày của người dân là hiện tượng lạm phát. Giá cả tăng đang gây bất ổn xã hội lớn vì lương trung bình của người dân không tăng hoặc tăng không kịp với đà lạm phát.

Các công ty nước ngoài đổ vào Việt Nam ngày càng nhiều nhưng nguồn nhân lực đang rất thiếu và yếu. Chúng ta vừa thiếu nhân lực cao cấp trong quản trị, tài chính, khoa học, kỹ thuật,… vừa thiếu các công nhân lành nghề, dù lượng người trong độ tuổi lao động rất đông. Những vấn đề như ách tắc giao thông, thiếu hụt năng lượng, chất lượng nguồn

người dân đã tụ tập trước văn phòng 2 Quốc hội để yêu cầu giải

https://tieulun.hopto.org

nhân lực sẽ ảnh hưởng rất lớn đến quyết định của các nhà đầu tư trong tương lai.

Một vấn đề khác cũng gây bất ổn xã hội là việc người dân biểu tình khiếu kiện kéo dài. Có thời điểm trong năm, người dân đã tụ tập tới cả ngàn người trước văn phòng 2 Quốc hội để yêu cầu giải quyết đơn thư khiếu nại.

Tư pháp không độc lập, luật pháp không nghiêm, không rõ ràng đã và đang là nguyên nhân gây ra nhiều bất bình và oan ức trong dân. Hơn nữa, các nhà đầu tư quốc tế vào Việt Nam cũng rất e ngại trước khung pháp lý còn thiếu chặt và tòa án không độc lập xét xử trong các vụ kiện tụng.

Câu chuyện giáo dục

Nói đến chất lượng nguồn nhân lực thì không thể không nói đến giáo dục. Năm 2007 vừa qua, sự kiện nổi bật nhất là việc Bộ giáo dục đào tạo quyết định tăng học phí và đã vấp phải phản ứng gay gắt của các chuyên gia đầu ngành lẫn người dân.

Theo đó, Bộ giáo dục đã không thể giải trình chi tiết và minh bạch việc sử dụng các nguồn tài chính. "Xã hội hóa giáo dục" thực chất chỉ là đẩy gánh nặng tài chính cho dân, trong khi dân hoàn toàn không có quyền giám sát và kiểm tra việc sử dụng các nguồn tiền đóng góp.

Một số vấn đề mà năm nào báo chí cũng nói nhưng chưa bao giờ giải quyết được triệt để như việc độc quyền in sách giáo khoa của Nhà xuất bản Giáo dục, hay việc thay đổi liên tục thể thức thi đại học khiến các học sinh rất căng thẳng, học nhồi nhét ảnh hưởng đến sức khỏe thể chất và tâm thần của học sinh, chương trình học cũ và không đáp ứng được yêu cầu của xã hội…

Người dân không ai thấy được quyết tâm của chính phủ trong khẩu hiệu "Giáo dục là quốc sách". Không chú trọng đến giáo dục, quốc gia sẽ phải trả giá vì sự phát triển của nền kinh tế sẽ không thể theo chiều sâu mà sẽ chỉ theo chiều rộng: chúng ta sẽ chỉ cạnh tranh bằng mồ hôi chứ không phải bằng chất xám.

Hoàng Sa - Trường Sa

Về mặt quốc phòng, việc Trung Quốc thiết lập đơn vị hành chính Tam Sa trên 2 quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa của Việt Nam khiến sức ép quân sự càng trầm trọng.

Nếu mất tiếp Trường Sa, miền Nam sẽ ở trong tình trạng nguy hiểm thường trực vì hải quân Trung Quốc chỉ còn cách đất liền khoảng 200 km. Hơn nữa, Việt Nam sẽ mất hàng loạt các mỏ dầu hoặc phải chia sẻ với Trung Quốc. Đồng thời, cánh cửa thông ra Thái Bình Dương của Việt Nam cũng bị khép lại vì vùng biển Đông đã bị khống chế bởi hải quân của Trung Quốc.

Trước tình thế này, chính phủ đã thể hiện sự đối phó bị động khi mới quyết định mua tàu chiến và các thiết bị của Ấn Độ. Việc xây dựng lực lượng hải quân lẽ ra đã phải làm từ rất lâu.

Các bạn thanh niên, sinh viên Việt Nam đã xuống đường biểu tình trong hai ngày 9/12 và 16/12, bày tỏ sự phẫn nộ trước giặc ngoại xâm. Nhưng, trước sức ép từ Trung Quốc, chính phủ đã đối phó với những người thể hiện tình yêu và trách nhiệm với đất nước. Báo chí im lặng. Một số nhà báo bị cảnh cáo. VietnamNet bị phạt.

Chiến lược biển và quốc phòng sẽ là vấn đề sống còn của Việt Nam khi phải chơi với "người đồng chí, anh em" Trung Quốc.

Hướng đi & Giải pháp

Điểm qua hàng loạt những vấn đề của năm 2007 không phải để bi quan hay để chê trách. Mà chúng ta cần nhìn thẳng vào vấn đề để cùng nhau giải quyết.

Theo đó, cần phải làm quyết liệt công việc chống tham nhũng và lãng phí. Chống tham nhũng theo kiểu ở Việt Nam hiện nay chỉ giúp cho tham nhũng kín kẽ hơn. Cần phải có báo chí tự do, cơ quan tư pháp độc lập để có thể bước đầu đẩy lùi tệ nạn này.

Tiếp theo, cần tiếp tục công cuộc cải cách hành chính. Cần thay đổi quan niệm lỗi thời vẫn nằm trong đầu của các quan chức là chức năng của chính phủ là "cai trị" dân, cần phải hiểu chính phủ sinh ra là để phục vụ người dân. Không thay đổi tư duy, không có cạnh tranh trong các chức vụ dân cử, không thể cải cách hành chính.

Trong giáo dục, cần phải "xã hội hóa giáo dục" theo đúng nghĩa của nó, nghĩa là hãy để các trường đại học tự quyết định chương trình học theo nhu cầu của thị trường nhân lực. Bộ Giáo dục và Đào tạo không nên can thiệp vào chuyện này. Nếu "xã hội hóa giáo dục" theo kiểu người dân chỉ biết đóng tiền mà không được tham gia giám sát, phản biện, chọn lựa thì đó chỉ là "bắt ép" chứ không phải huy động sức dân.

Trên hết, cần phải dân chủ hóa như đã nói khẩu hiệu "xây dựng xã hội công bằng, dân chủ, văn minh". Những vấn đề to lớn và cấp bách kể trên chỉ có thể giải quyết trên nền tảng dân chủ và sự đồng thuận, trong đó, ai ai cũng có thể tham gia việc nước!

Tây Phong

https://tieulun.hopto.org

TÌNH YÊU, CHIẾN TRANH, TÔN GIÁO...
CÁC NHÀ VĂN VIỆT NAM TẤN CÔNG NHỮNG CHỦ ĐỀ KIÊNG KỴ *

Jean- Claude Pomonti**

Hai cuộc chiến tranh liên tiếp, chống Pháp rồi chống Mỹ, từ 1946 đến 1975, đánh dấu linh hồn của một dân tộc. Từ lâu, dưới sự thúc đẩy của Đảng cộng sản, nên văn học Việt Nam dấn sâu vào tư tưởng " hiện thực xã hội chủ nghĩa", ngợi ca tổ quốc, nhân dân và những thời khắc anh hùng của các cuộc chiến. Thời thế thay đổi. Một thế hệ nhà văn mới nối lại những giá trị nghệ thuật khác và trở nên đủ khả năng nói "tôi"..

Hơn hai phần ba người Việt Nam ra đời sau năm 1975. Chủ nghĩa anh hùng của quá khứ, tưởng như gần vậy, mà đã không còn là hệ quy chiếu duy nhất, ngay cả khi chủ nghĩa ấy khắc sâu vào lịch sử của một đất nước đã chiến đấu, trong hàng thế kỷ, cho độc lập và thống nhất. "Niềm tin vào sự giải phóng kép, xã hội – nhờ chủ nghĩa mác xít, lê nin nít – và dân tộc – nhờ chiến tranh – đã được thay thế bằng sự thiếu vắng lý tưởng của thế hệ trẻ sau chiến tranh", Đoàn Cầm Thi, nhà phê bình văn học tại Paris, nhận định.

Trong nội bộ cũng như bên ngoài Đảng cộng sản Việt Nam, những cựu chiến binh lo lắng về điều đó. Nhưng sự trống rỗng chẳng qua chỉ che phủ một xã hội phức tạp hơn đang hình thành. Sự lưỡng phân chính thức – giữa cái tốt và cái xấu- phai nhạt dần theo thời gian. Đoàn Cầm Thi nhắc lại, khi nói tới vấn đề của Việt Nam, lời phát biểu của Các Mác về những đất nước "nghèo khổ cả trong anh hùng và sự kiện". Trong một truyện rất ngắn, Đỗ Khiêm, một người chia sẻ cuộc sống giữa Pháp, Mỹ và Việt Nam, trích dẫn Kiều, một nữ anh hùng bất hạnh trong một tiểu thuyết cổ điển nổi tiếng của Việt Nam thế kỷ XIX: "Tiếc thay chút nghĩa cũ càng. Dẫu lìa ngỏ ý còn vương tơ lòng". Nhưng Đỗ Khiêm, tác giả của những tác phẩm được đánh giá cao trong làng văn trẻ Việt Nam, khi ngâm câu thơ ấy, chỉ muốn khẳng định điều ngược lại: "chẳng ai gắn bó với tôi cả".

Sau cuộc chiến tranh Đông Dương, một thế hệ nhà văn tài năng chú tâm tới sự bất hạnh của chiến tranh và sự thất vọng của thời kỳ hậu chiến. Đa số xuất thân từ miền Bắc và bước ra từ phe thắng trận. Nguyễn Huy Thiệp, Bảo Ninh, Dương Thu Hương và Phạm Thị Hoài là những người tiên phong. Cái nhìn của họ về chiến tranh và xã hội vừa ra khỏi cuộc chiến đó đã vượt trội lên những tác phẩm của thời kỳ cải cách đầu tiên, quyết định bởi Đảng Cộng Sản năm 1986, và thời mở cửa của Việt Nam ra thế giới. Một vài tác phẩm cũng thuật lại những vết sẹo mà cuộc cải cách ruộng đất tàn bạo những năm 1955- 1956 để lại ở miền Bắc, hoặc một số làn sóng đàn áp sau đó.

Trong những năm 1990, Hà Nội trở thành trung tâm của sự đổi mới văn học, mà tiếng vang được tạo dựng ở nước ngoài nhiều hơn - bởi ở trong nước, một số tác phẩm bị cấm và chỉ được chuyền cho nhau dưới lớp áo măng-tô, mặc dù việc chuyền tay này diễn ra rất thường xuyên. Sự xuất hiện của thế hệ nhà văn này đã đánh một đòn quyết định cho nền văn học chính thức vốn được nuôi dưỡng bởi nền hiện thực xã hội chủ nghĩa.

Đó là sự kết thúc của một huyền thoại, hoặc, một nền đạo đức giả.

Việt Nam đã trải qua một sự xáo trộn, không phải một cuộc cách mạng. Đối diện với một làn sóng nhà văn, đồng thời là những điều tra viên, những nhà văn học chính thức chỉ nhận được, như là câu trả lời, sự kiểm duyệt hoặc sự biên tập lại, nhất là sự biên soạn lại những cuốn sách giáo khoa lịch sử. Công chúng đã bị gạt sang một bên. Thực tế, đó chỉ là một cuộc chiến ngầm và càng ngày càng ít mãnh liệt.

Sự kiểm duyệt thường chỉ được thực hiện sau khi tác phẩm đã xuất bản. Các nhà xuất bản tự chịu trách nhiệm trước khi đưa ra thị trường một tác phẩm, với nguy cơ rằng tác phẩm đó có thể bị rút lại sau khi đã lưu hành. Sự cấm đoán, sau khi phát hành ít lâu, của Chuyện kể năm 2000 xuất bản bởi NXB Thanh Niên, là một minh chứng. Qua tác phẩm, tác giả Bùi Ngọc Tấn thuật lại những điều kiện khắc nghiệt mà anh ta đã trải qua khi bị giam giữ, ba thập kỉ trước đó, trong chiến dịch "xét lại chống Đảng". Cuốn sách bị tiêu hủy, dưới mệnh lệnh của chính quyền, vài tuần sau khi tác phẩm được đưa ra bán.

Ngược lại, tháng 3 năm 2005, Chinatown (Phố Tàu), một tiểu thuyết của Thuận, nhà văn trẻ thuộc cộng đồng người Việt ở Pháp, đã được xuất bản và bán rất chạy ở Việt Nam.

https://tieulun.hopto.org

Sự khởi xướng này còn thú vị ở chỗ nó đề cập đến chủ đề nhạy cảm về những người Hoa bị làm nhục khi cuộc chiến biên giới nổ ra giữa Trung Quốc và Việt Nam năm 1979. Chủ đề này trước đó dường như bị cấm kỵ.

Sự đột phát đó vẫn chưa nói được hết về cái cách mà trang giấy trắng đang mở ra ở thời điểm chuyển giao giữa hai thế kỷ sẽ được viết. Những tác giả của thời kỳ đầu cải cách đã đặt lại vấn đề, với sức mạnh và tài năng, sự hoang đường của lịch sử chính thức và nền hiện thực xã hội chủ nghĩa. Trừ Dương Thu Hương, tranh đấu cho quyền con người, họ dường như ít có đề xuất cho tương lai. Về phần Đảng Cộng sản, "Người cha của Chiến thắng", họ muốn làm mới tính chính danh bằng cách dựa vào ba yếu tố : sự phát triển kinh tế, cuộc đấu tranh chống lại những "hiện tượng tiêu cực" – tham nhũng, băng hoại đạo lý – và sự quay trở lại những giá trị dân tộc, hoặc, lịch sử. Thay thế sự "đoàn kết quốc tế" đang tan biến bằng hình ảnh Khổng tử có lẽ có thể trấn an dân chúng vốn đã quá lâu bị nuôi dưỡng bởi những câu khẩu hiệu sáo rỗng mà họ cũng chẳng buồn để ý đến.

Nhưng những khát vọng vẫn ở đâu đó, và một sự tiếp nối đang bắt đầu.

Ngay ở những thị trấn xa xôi hẻo lánh nhất, những quán cà phê internet sinh sôi nảy nở. Một tuổi trẻ đôi khi ăn không ngồi rồi khám phá một thế giới không giới hạn. Internet dẫn người ta du hành tới nơi khác, tìm kiếm những hệ quy chiếu khác. Nó phá vỡ rất nhiều chướng ngại. Nhiều tờ báo tổ chức những cuộc "đối thoại trực tuyến" (chats), khá được ưa chuộng, với nhiều tác giả khắp mọi nơi, trong đó có cả những tác giả thuộc cộng đồng. Nhiều ranh giới biến mất. Và theo họ, trong cuộc tìm kiếm các giá trị, "góc nhìn ngang" (horizontalité) (1) đang thắng thế ít nhiều trên "góc nhìn dọc" (verticalité) (2). Họ đi tìm kiếm ở quanh mình các câu trả lời, vượt ra khỏi thói quen vốn áp đặt rằng những lời hay ý đúng chỉ đến từ trên cao.

Mỗi người một con đường. "Chính phủ muốn mở cửa cho những nhà thơ và nhà văn trẻ, nhưng áp đặt nhiều điều hạn chế. Chính phủ muốn người ta viết về những anh hùng của thời chiến như từ trước đến nay , nhưng chúng tôi không thể, vì chúng tôi không trải nghiệm thời điểm ấy. Chúng tôi nói về tình dục", Lynh Barcadi – bút danh của một nhà thơ trẻ ở Sài Gòn, thành viên của một nhóm nữ mang tên "Ngựa trời" – kể lại.

"Những người trẻ đề cập đến những chủ đề cấm kỵ: sự thoái lui của cuộc đấu tranh giai cấp, ma túy, sự thoái hóa của giáo dục công, đồng tính luyến ái", một nhà phê bình nghệ thuật người Sài gòn, bị hấp dẫn bởi sự táo bạo này, giải thích. Ngoài sự "dấn thân" mà cô coi là hiển nhiên, Đoàn Cầm Thi gợi lại một nền văn học "tâm tình và xứng đáng được coi trọng, bởi cái "tôi" là một phần không thể tách rời của thế giới". "Không nhắm mắt trước những vấn đề xã hội, cô bổ sung, họ nói với chúng ta về cuộc sống của họ, về những mối quan tâm, về ước mơ, về những nỗi đau của họ; khi miêu tả một thế giới bí hiểm, khi lặn ngụp trong những vùng mờ ảo của vô ý thức, họ làm độc giả hoang mang và không thoải mái".

Lý Đợi, phát ngôn viên của một nhóm những người trẻ, tự nhận là "phản thơ", mang tên Mở Miệng, thành lập năm 2000 ở ngoại ô Sài Gòn, tuyên bố trong một bài viết ngắn phát tán trên mạng năm ngoái:

" ***Tôi không có cảm giác về truyền thống. Tôi có cảm giác về những không gian vĩ đại.***
Tôi có cảm giác về thời đại của chính tôi. Tôi không dính líu gì đến những thứ khác.

Tôi không thuộc về bất cứ tục lệ nào-bất cứ đảng phái nào-bất cứ tôn giáo nào-bất cứ ý thức hệ nào-bất cứ tổ chức nào. Mẹ kiếp thế, tôi thuộc về tôi. Tôi có cảm giác về sự tự do nguyên thuỷ và chân diện của mình. Tôi cảm thấy muốn tuyên chiến với những cái đang sắp hàng theo trật tự thương mại : bảo tàng viện, những phê bình gia, những sử gia nghệ thuật, những nhà mỹ học và cái gọi là những lực lượng văn hoá...Tôi tin rằng nền nghệ thuật đích thực chưa được sinh ra ; bởi nền tự do và công bình đích thực chưa được sinh ra. Tự do chưa sinh ra. Kiệt tác tự do cũng thế."

Những nhà văn trẻ này đang ngấp nghé thuyết hư vô. Đôi khi họ thô thiển, nhưng không tục tĩu. Họ điều khiển sự thách thức với một sự ham muốn nghiêm túc cho những thứ bình thường, chỉ để "đánh rơi cái mặt nạ" và tự thưởng cho mình một luồng không khí trong lành. "Sự thách thức trong ngôn ngữ không phải là chính yếu. Điều quan trọng là tìm đến một ngôn ngữ bình dân, một ngôn ngữ thông thường; điều quan trọng là sự trung thực", Lý Đợi giải thích. Họ không nhắm đến việc xuất bản các sáng tác. Và cái được gọi là "nhà xuất bản" của họ, "giấy vụn" chỉ là những bản photocopy được phân phát và những đĩa CD. Họ đòi hỏi sự ngoài lề, và sử dụng ngôn ngữ bình dân miền Nam, không che giấu những điểm thông tục. Họ muốn những sáng tác của họ trở thành tiếng nói của những vùng ngoại thành nơi họ xuất thân, một mảng văn học "bụi đời", nhưng là những "bụi đời" mang theo mình hành trang văn hóa và lịch sử vững chắc.

Dò dẫm, hướng đi của họ là cuộc tìm kiếm những cái gì

https://tieulun.hopto.org

khác, trong cách suy nghĩ cũng như trong diễn đạt. Họ bị ảnh hưởng bởi một trong những người anh cả, những người tự xưng là "công dân thế giới", Nguyễn Quốc Chánh, một người con kinh khủng của sân khấu văn chương Sài Gòn, tác giả của một bài thơ - "Đụ vỡ sọ" – đã từng gây tiếng vang trong diễn đàn văn học Việt Nam. Đó là sự chối từ những con đường mòn nhiều người qua. Đó cũng có thể là sự phản ánh của một tuổi trẻ đang đấu tranh với sự trống rỗng, chán chường, sợ hãi bằng một cách khác, chứ không trốn chạy trong ma túy, tình dục và tiền. "Một khát vọng sống hết sức bình thường, đó chỉ là được sống một cách khác, được nghĩ một cách khác so với những người đi trước", Đoàn Cầm Thi kết luận. Những người trẻ không phải chỉ là những kẻ nghiện ma túy cần phải hướng lại vào con đường thẳng hoặc vào cuộc chạy đua kiếm tiền.

Trong lòng Đảng cộng sản, những cựu chiến binh nhận ra rằng Đảng vừa là người chơi vừa là trọng tài gây nên một hoàn cảnh lập lờ và thiếu tầm nhìn. Không có đối trọng và đối thoại, phong trào không đề xuất được một chương trình cụ thể. Một người Pháp hiểu biết về Việt Nam của ngày nay gợi lại "sự trống rỗng phi thường để lại bởi "những nhà tư tưởng mới" tư bản- mácxít Việt Nam về mặt ý thức hệ, thông điệp, về đạo đức và đạo lý, khi chính họ đang sa lầy trong hệ thống đó". Lắng mình vào truyền thống và chủ nghĩa dân tộc chưa đủ để lấp đầy khoảng trống. Ngược lại, chúng có xu hướng làm nổi bật và đào sâu thêm những chênh lệch giữa quyền lực chính trị và xã hội, một xã hội vốn đang phải đương đầuvới những hoàn cảnh hoàn toàn mới: lần đầu tiên kể từ thế kỷ XIX, nước Việt Nam thống nhất và độc lập đang phải tìm lời giải không chỉ cho vấn đề sống chung với Trung Quốc, mà còn cho câu hỏi về vị trí của đất nước trong thời kỳ toàn cầu hóa.

Trong "Tuổi hai mươi yêu dấu", một tiểu thuyết ngắn đã được xuất bản bằng tiếng Pháp năm 2005, Nguyễn Huy Thiệp miêu tả một tuổi trẻ sa đọa mà chỉ sự tìm lại thiên nhiên và truyền thống mới có thể giải thoát cho họ. Là sản phẩm của sự thất vọng cá nhân, truyện ngắn hơi hạn chế về ý nghĩa: tác giả tự đặt mình – hoặc thử tự đặt mình – vào địa vị của một thiếu niên giáo dục tốt, nhưng sa vào thế giới của những kẻ nghiện ma túy và xã hội đen. Cậu chỉ thoát ra được sau khi được đưa đến một đảo ở vịnh Hạ Long, nơi cậu bị buộc phải cai nghiện trước khi được đón tiếp bởi những ngư dân, những người sau này sẽ giúp cậu tìm lại hương vị của cuộc sống. Tin về cái chết của người cha, một nhà văn nổi tiếng và không thể chê vào đâu được, gợi lại trong cậu niềm hối hận. Tất cả, như vậy, quay trở lại vị trí của nó.

Nhân dịp 30 năm kỷ niệm sự kiện năm 1975, Nguyễn Huy Thiệp viết "ngày nay, để lấp đầy sự hao tổn của những giá trị truyền thống, người ta theo đuổi một lối sống vật chất, bạo lực, hoan lạc". Ông viết thêm rằng "tham nhũng là một vấn nạn mà người ta không thể chặn được", rằng "những tham ô hủ lậu này làm hư hỏng tinh thần của tuổi trẻ". Cái nhìn đơn giản hóa này tuy nhiên không mang đến một câu trả lời thực sự bởi sự trở lại với thiên nhiên và trật tự truyền thống, vốn cũng được rao giảng bởi những nhà cầm quyền, chỉ là không tưởng. Nó bị phủ nhận bởi chính sự nở rộ của một thế hệ nhà văn mới với những bận tâm thuộc một trật tự hoàn toàn khác.

Việt Nam là một đất nước mà sự năng động đã được phục hồi sau hai cuộc chiến kéo dài 30 năm, rồi một thập niên lạc lối và một thập niên do dự. Một nghệ sĩ của cộng đồng người Việt tại Mỹ, Đinh Q. Lê, đã giải thích con đường của Việt Nam như sau: "Họ đánh nhau trong vòng hai mươi năm. Họ không hề có một ý niệm về việc quản lý một đất nước. Như vậy, họ tiến lên, họ say sưa, rồi tiến lên một lần nữa. Nhưng các bạn cũng sẽ nhận thấy trong xã hội ấy, có một điểm gì đó phân biệt nó trong vùng Đông Nam Á: một sự thôi thúc cải thiện mình và làm một điều gì đó cho cuộc sống của chính họ".

Thanh Thủy (biên dịch)

**Bài báo được đăng trên Le Monde Diplomatique tháng 12/2007. Nguyên văn tựa đề : « Amour, guerre, religion… Les écrivains vietnamiens s'attaquent aux tabous ».*

(1) Góc nhìn ngang : Xu hướng đặt tất cả các giá trị ngang bằng ở vạch xuất phát

(2) Góc nhìn dọc : Xu hướng dành sẵn ưu tiên cho một số giá trị được coi là ở vị trí cao hơn

***Jean-Claude POMONTI, nhà báo và chuyên gia về Đông Nam Á*

Sinh năm 1940, Jean-Claude Pomonti theo học tại Viện nghiên cứu Chính trị Paris, rồi tại Inalco. Ông đã khám phá Đông Nam Á trong chuyến du lịch đầu tiên năm 1965. Từ năm 1968 đến 1974, ông làm phóng viên cho tờ báo Le Monde tại Băng-cốc, nhờ đó ông được nhận giải thưởng Albert-Londres (1973) cho loạt phóng sự về chiến tranh Mỹ ở Việt Nam. Cũng với tờ nhật báo Pháp này, ông làm phóng viên ở Đông Phi, rồi ở Paris. Sau đó, ông trở thành Phó tổng biên tập phụ trách mảng châu Á (1985-1991) của Le Monde. Năm 1991, ông nhận trở lại vai trò phóng viên cho tờ báo tại Băng-cốc. Ông là tác giả của nhiều cuốn sách về bán đảo Đông Dương và châu Phi.

Tham khảo : http://www.bibliomonde.com/auteur/jean-claude-pomonti-2098.html

https://tieulun.hopto.org

NGƯỜI CHĂM ISLAM ở Châu Đốc

Mỗi khi nói về dân tộc Chăm, không ít người trong chúng ta lại thắc mắc: Vì sao lại có người Chăm ở Châu Đốc, trong khi vương quốc Chăm của họ lại ở miền Trung Việt Nam?

Quay lại lịch sử, với những biến cố chính trị xã hội, người Chăm từ niềm Trung di cư sang Campuchia rồi ngược về Châu Đốc và tạo nên cộng đồng Chăm ở đấy cho đến tận bây giờ.

Sự xuất hiện của người Chăm ở Campuchia

Theo các cổ thư của Trung Quốc, thì từ năm 190, một người tên là Khu Liên (1) thuộc vùng Tượng Lâm (2) đã kêu gọi nhân dân trong vùng đứng lên chống lại sự cai trị hà khắc của nhà Hán. Cuộc khởi nghĩa thắng lợi, Khu Liên đã thành lập một vương quốc tên là Lâm Ấp (3) vào năm 192, mà sau này chính là vương quốc Champa, cát cứ ở miền Trung Việt Nam. Vào bấy giờ, miền Nam vẫn còn thuộc vương quốc Phù Nam.

Qua sử liệu của Trung Quốc, ta thấy được vương quốc Champa đã có sự hình thành và phát triển từ rất sớm, còn trước cả nước Đại Việt (Việt Nam) gần 8 thế kỷ. Tuy nhiên, do chiến tranh mà vương quốc Champa dần dần biến mất, sát nhập vào lãnh thổ chung của Việt Nam và trở thành một bộ tộc không thể tách rời trong hơn 54 dân tộc anh em tại Việt Nam.

Và, cũng chính bởi chiến tranh, mà khốc liệt nhất là cuộc chiến năm 1471, người lãnh đạo nước Đại Việt - vua Lê Thánh Tông - đã tiêu diệt gần như hoàn toàn vương quốc Champa, ở đây chính là địa bàn vương quốc Vijaya có kinh thành Đồ Bàn. Số thì bỏ mạng ngoài sa trường, số thì bị bắt làm tù binh. Và trong đó, có rất nhiều người vượt lên trên Tây Nguyên, qua khỏi vùng Kontum ngày nay, chạy sang nước Chân Lạp (nay là Campuchia) để cư trú. Đợt tị nạn đông nhất có ghi rõ số lượng là vào năm 1692, khi Chúa Nguyễn Phúc Chu cho đánh chiếm vùng Khánh Hoà (Kauthara). Sử liệu Khmer đã ghi lại: có khoảng 5000 gia đình người Chăm đã băng rừng, vượt núi để đến Chân Lạp xin tị nạn.

Thiếu nữ Chăm

Vào năm 1833, nhân việc con nuôi của tả quân Lê Văn Duyệt là Lê Văn Khôi (4) nổi dậy đánh chiếm thành Phiên An (thành Gia Định cũ). Trong cuộc nổi dậy này, Lê Văn Khôi đã dựa vào một thế lực rất lớn từ cộng đồng người Chăm, lúc này đang được hưởng quyền tự trị. Đến năm 1835, cuộc khởi nghĩa của Lê Văn Khôi bị dập tắt. Vua Minh Mạng đã cho thi hành những chính sách hà khắc đối với người Chăm: phân biệt đối xử với những ai đã theo cuộc khởi nghĩa của Lê Văn Khôi; xoá bỏ quyền tự trị của trấn Thuận Thành (Panduranga). Dân số Chăm định cư tại Chân Lạp đông lên. Không chỉ định cư tại Chân Lạp, người Chăm còn di cư sang cả nước Xiêm La (Thái Lan bây giờ).

Sự xuất hiện của người Chăm ở An Giang

Thời vua Minh Mạng, nhờ sự tài giỏi về quân sự, vị vua này đã khiến các nước phiên bang như Ai Lao (Lào ngày nay), Chân Lạp đều thần phục Việt Nam và phải chịu sự bảo hộ của Việt Nam. Tuy nhiên, sự bảo hộ này bị một số người Khmer thân Xiêm La chống đối. Mãi đến thời vua Tự Đức (năm 1854), sau khi Khmer nhờ quân Xiêm La đuổi quân Việt ra khỏi lãnh thổ, đồng thời dùng chính sách bài Việt và cứng rắn với người Chăm, quyền tự trị của người Chăm tại một số tỉnh của Chân Lạp như Kompong Cham bị bãi bỏ.

Nhiều chức sắc cao cấp của cộng đồng Chăm tại đây nổi lên, vì không muốn bị đồng hoá với người Khmer. Năm 1858, người Chăm đã nổi dậy chống lại Hoàng Gia Chân Lạp là vua Ang Duong. Lấy viện cớ này, vua Ang Duong mang 10.000 quân đến càn quét bộ tộc Chăm và giết chết nhiều thủ lãnh người Chăm. Tuyên án khổ sai cho 6000 người khác. Một thủ lãnh Chăm dẫn hàng ngàn người Chăm khác đến Châu Đốc để xin nhà Nguyễn tị nạn. Họ chia làm 7 làng Chăm. Địa thế không liền nhau, nhưng cùng nằm dọc theo hai bên bờ sông Cửu Long trải đến giáp với Campuchia. Còn có một nhóm nhỏ khác theo ông hoàng Pôchecoc về định cư ở vùng Tây Ninh. Được sự chấp nhận và cho phép mở mang khai khẩn và buôn bán làm ăn.

Người Chăm ở An Giang chủ yếu làm nghề chài lưới trên sông, vì vốn từ cổ xưa cha ông họ là những người sống trên biển rất tài giỏi. Và một phần do vùng đất ở đây không có nhiều đất đai để canh tác.

Sau biến cố 30/4/1975, có khá nhiều người Chăm ở Châu Đốc, Tây Ninh vì trốn sự hà khắc và cai trị độc tài đã liều mình chạy qua Campuchia để làm mồi cho bọn Khmer Đỏ, cũng như là bọn cướp. Phần bị giết, phần bị lột sạch tiền của. Rồi từ

https://tieulun.hopto.org

Campuchia trốn sang biên giới Thái Lan để xin tị nạn chính trị. Số người trốn đi hiện nay cư ngụ tại nhiều bang trên đất Mỹ.

Đời sống của người Chăm Islam Châu Đốc.

Kể từ khi được phép của triều Nguyễn, các làng Chăm mọc lên định cư rải rác nằm dọc theo hai bên bờ sông Hậu, trải dài đến giáp biên giới Campuchia. Có tất cả 7 làng Chăm Châu Đốc: Koh Taboong, Mat Chruk, Koh Kaboak, Plây Kênh, Plao Ba, Koh Kaghia, Sabâu, tương ứng với các địa danh tiếng Việt là Châu Giang, Đa Phước, Châu Phong, Lama, Vĩnh Tường, Bún Lớn, Bún Bình Thiên, Đồng Cô Ky. Hiện nay, có khoảng 13.700 người Chăm Islam tại đây với khoảng 2100 hộ, cũng dần thích nghi với cuộc sống mới. Tuy nhiên, những nét văn hoá đặc trưng của tín đồ theo đạo Islam không vì thế mà bị biến dạng hay hoà tan theo xu hướng hoà nhập cùng thời đại.

Trong thập kỷ đầu của thế kỷ XX, bộ tộc Chăm theo đạo Islam ở Châu Đốc sống một cuộc sống khép kín, ít khi giao tiếp với bên ngoài, nên chỉ có một số ít người biết được tiếng Việt. Một phần là vì vào thời buổi bấy giờ, hệ thống giao thông đường bộ chưa được phát triển, mở mang như sau này, nên đại đa số người dân chỉ lưu thông bằng đường thuỷ. Những con tàu chạy bằng hơi nước, những chiếc ghe chành ("ghe chài" theo tiếng địa phương) là phương tiện đi lại chủ yếu của người dân. Bên cạnh đó là sự bài bác âm thầm trong cộng đồng đối với những người giao du với người Việt, học theo thói xấu uống rượu, hút thuốc, nhảy đầm… theo phong cách phương Tây, nó nằm trong các Haram (5) của kinh Koran.

Chỉ cách nhau độ khoảng 100m, nhưng dường như giữa bên này sông - thôn xóm của người Chăm, và bên kia sông - đô thị của người Việt, đã có một khoảng cách rất lớn nếu xét về cơ sở hạ tầng cũng như đời sống dân chúng. Một bên là nhà cao cửa rộng, những mái nhà ngói đỏ, lợp tôn với đủ màu sắc khác nhau. Còn một bên là những mái lá nhà sàn, cột thường bằng cây nguyên bào nhẵn, cao khỏi đầu người, mặt tiền nào cũng có một cầu thang rắn chắc bằng gỗ, và bên trong hầu như không có bàn ghế, nên khi có khách đến thì chủ nhà thường trải chiếc chiếu hoặc tấm thảm, để chủ khách cùng ngồi xếp bằng trên sàn gỗ. Nhà cửa phần lớn sát vào nhau, và cả làng dường như không có nhà nào trồng quả.

Và khác với người Việt bên kia sông, người Chăm bên này theo mẫu hệ.

Đời sống văn hóa

Người Chăm Islam tại đây, đàn ông lớn nhỏ phải để tóc ngắn và khi tham gia sinh hoạt cộng đồng trong làng phải đội nón nỉ màu đen dành cho người nhỏ tuổi, còn người lớn hơn đội nón màu trắng. Những người ở xa về quê, nếu để tóc dài sẽ nhận sự đàm tếu từ làng xóm, cho đó là sự thiếu đứng đắn, nhận được sự bài xích từ cộng đồng, có khi gia đình bị lên án thậm tệ.

Còn đối với phụ nữ già trẻ, khi ra đường phải đội khăn phủ đầu, nếu không muốn bị đánh giá là không tốt. Nhưng chiếc khăn đội bỏ xuôi xuống hai bên màng tang, để được vắt lên trong lúc làm việc, chớ không bắt chước theo kiểu dáng hoàn toàn che bó lại chỉ chừa hai con mắt như người Arap. Người Chăm Islam thường vận Sà-rong quấn quanh mình, dài đến gót chân.

Ngôn ngữ họ sử dụng không phải tiếng Việt mà là tiếng Chăm cách tân, có ảnh hưởng ít nhiều với tiếng Khmer và tiếng Mã Lai. Nói "tiếng Chăm cách tân" là để tránh sự hiểu lầm như của một số người rằng ngôn ngữ của người Chăm sử dụng là ngôn ngữ Mã Lai và người Chăm hiện nay đang cư ngụ tại Châu Đốc là do di cư từ Mã Lai sang.

Người Chăm Châu Đốc có tập tục ăn bốc, đây là một điều rất xa lạ đối với người Việt, nếu không có những hiểu biết về văn hoá thường xảy ra tình trạng coi thường tập tục này. Trước khi ăn phải rửa tay, chỉ sử dụng ba ngón giữa và ngón cái của bàn tay phải để đưa cơm vào miệng, trong khi bàn tay trái chỉ để cầm những gì dơ bẩn.

Khi nói đến cuộc sống đời thường của người Chăm Châu Đốc, người ra không thể bỏ qua một lễ hội truyền thống đua ghe Ngo (6), mà xuất xứ quan hệ mật thiết với ngành nghề đi biển truyền thống của vương quốc Champa xa xưa, ngày nay đã hoàn toàn biến mất trong sinh hoạt của người Chăm Phan Rang - Phan Rí.

Đối với khách du lịch thập phương, món đặc sản của người Chăm Châu Đốc chính là món Tung Lò Mò, nó chính là Lạp xưởng nhưng được làm bằng thịt bò.

Đời sống tâm linh

Đời sống sinh hoạt hằng ngày của người Chăm Châu Đốc gắn liền với nguyên lý tôn thờ một thượng đế là Allah. Điều đó đã chế ngự hoàn toàn cuộc sống văn hoá của người dân. Nó vô hình chung đã tạo thành mặc cảm và định kiến đối với nề nếp đời sống không phải Islam. Họ có khuynh hướng như phải thu mình lại để bảo tồn những gì mình hiện có trong phạm vi thôn ấp.

Mỗi ngày, người Chăm Islam cầu nguyện 5 lần, bắt đầu khi trời vừa rạng sáng, trưa

Thánh đường Mubarak

https://tieulun.hopto.org

ngọ, xế chiều, chạng vạng và trở về khuya và mỗi lần như vậy họ lại đến các thánh đường trong làng để cầu nguyện, mặt quay về hướng Tây, là hướng về Thánh Địa Mecca, một địa điểm linh thiêng với người theo Islam.

Theo giáo lý Islam, không có hệ thống giáo phẩm hoặc giáo sĩ chuyên nghiệp, vì mọi người tin rằng ai nấy cũng bình đẳng như nhau, chịu trách nhiệm trước Đấng Tạo Hoá với những việc làm bản thân mình ở thế gian này. Tuy nhiên, việc điều hành sinh hoạt trong thôn làng gắn liền với với các giáo đường (masjid). Trên thực tế, có một hệ thống chức sắc điều hoà sinh hoạt tại các thôn làng:

- Hakim là một vị đứng đầu xóm đạo, chịu trách nhiệm đối ngoại và điều hành tổng quát mọi việc nội bộ xóm làng liên quan đến Islam;

- Na-ib là vị phụ tá của Hakim, thay thế Hakim khi vị này đi vắng;

- Ahly là một chức năng lãnh đạo cao cấp Puk (ấp, xóm). Các puk nằm xa thánh đường (masjid) trung tâm thường thiết lập cho riêng mình một cơ sở kiến trúc quy mô nhỏ hơn masjid, gọi là surao, để dân chúng còn có nơi tham gia lễ nguyện tập thể hằng ngày và chỉ đến masjid vào những ngày thứ sáu hoặc những ngày lễ trọng đạo hằng năm.

Trong hệ thống đạo, còn có một vài chức năng khác nhau gắn liền với giáo đường là:

- Ông Imam là một vị có hiểu biết sâu rộng về giáo lý và thuộc lòng kinh sách, đứng ra hướng dẫn các lễ nguyện cầu tập thể;

- Ông Khotib là người cũng như Imam nhưng trách nhiệm chỉ vào ngày thứ sáu hoặc ngày lễ Raya;

- Ông Bilal cũng vậy, là người đảm trách xướng kinh, kêu gọi bổn đạo đến dâng lễ nguyện tập thể sau hồi trống;

- Ông Seak là người trông nom thánh đường, giống như ông từ ở các chùa người Việt (yuon theo tiếng Chăm).

Trong đời sống văn hoá - tín ngưỡng, Haram Islam (những điều cấm kỵ của Thiên Kinh Co-ran) đã nối kết con người họ với nhau, cùng đi đến thành đường vào ngày thứ sáu, nam một bên và nữ một bên. Dạy dỗ con cái cũng từ kinh Co-ran, người học thuộc kinh Co-ran mới được xem là có đức độ trong xã hội, cùng nhau bảo vệ những truyền thống tốt đẹp giữ gìn bấy lâu nay. Bên cạnh đó, cũng bởi vì những Haram nên họ khó có thể tiếp xúc với người Kinh, do có sự dị biệt về tín ngưỡng cũng như cách sinh hoạt hàng ngày trong đời sống.

Tục lễ cưới hỏi

Trong các trật tự về tôn ti, giới trẻ lúc nào cũng phải giữ phong cách khép nép, kính trọng người lớn, nên chỉ có trông vào lễ cưới thì mới được vui đùa thoải mái. Trai gái chỉ có thể quen biết mặt nhau qua tập tục giao lưu được tổ chức vào ban tối giữa xóm trên và xóm dưới, có những người lớn dẫn đường, đến những nhà ngỏ ý mời. Nhân dịp này, các bậc cha mẹ thường sắp xếp cho con trai muốn cưới vợ, trước giờ cô gái đến, lên núp yên lặng trên gác để từ đó, nhìn mặt ý trung nhân được nhận ra do sự thoả hiệp với các cụ già đến ngồi trước mặt cô gái đó.

Trong đám cưới, ở bên đàng gái cũng như bên đàng trai hầu như chẳng ai mời gọi ai, giới thanh niên đều tự động xúm lại giúp trang hoàng nhà cửa. Bên nhà gái, việc trang hoàng được thực hiện bên gian trong, gian dành cho nữ giới, còn gian ngoài dành để tiếp khách nam giới. Ngược lại, bên nhà trai thì trang hoàng gian ngoài, gian dành cho nam giới, còn nữ giới thì đều tập trung ở gian trong.

Đám cưới được diễn ra trong ba ngày: Ngày nướng bánh (Âm-Ha), ngày nhóm họ (Pa Thưng-Pa Gú), ngày lễ lên ghế. Nhà trai đưa rể sang nhà gái. Khi chú rể bước xuống cầu thang nhà mình, mọi người hát: "Xin cha mẹ tha thứ, con từ giã cha mẹ". Khi chú rể bước tới chân cầu thang nhà gái, các bà đàng gái bưng nước rửa chân cho chú rể, trong lúc mọi người hân hoan hát vang bài hát rửa chân, và trải khăn trắng mời chú rể bước vô nhà.

Lễ đính hôn cũng rất đặc biệt. Sau khi một người có uy tín đọc xong đoạn kinh Coran nhắn nhủ chú rể tôn trọng người bạn đời thì cha cô dâu cầm tay chú rể nói: "Tôi gả đứa con gái tên là…". Chú rể đáp: "Tôi nhận cưới…". Khi được đưa vào phòng cô dâu, chú rể sẽ gỡ cây trâm cài trên tóc vợ, rồi cùng ngồi trên giường lắng nghe vị Imam cầu nguyện.

Trong bữa cơm của đôi tân hôn, có một đĩa cơm, một đĩa thức ăn. Bốn phụ nữ có gia đình cùng nói lời chúc mừng đôi vợ chồng trẻ và mọi người sẽ cùng bốc ăn chung. Trước lễ động phòng hoa chúc (Sen Thoa), bốn phụ nữ ấy giăng mùng, trải chiếu tiến hành lễ "lượm bạc cắc". Người ta đặt một xô nước trong đó có 10 đồng bạc cắc.

Hai vợ chồng thò một bàn tay vào một lượt để mò bạc cắc. Ai lượm số bạc cắc nhiều hơn thì được có tiếng nói quyết định trong gia đình.

Tập tục đưa rể về nhà cô dâu không có nghĩa là người con trai lấy vợ sẽ theo chế độ ở rể, lệ thuộc vào nhà vợ. Sự thực đám cưới của người Chăm Châu Đốc chỉ có nghĩa kết hợp xây dựng vợ chồng. Hai vợ chồng trẻ thường được thu xếp cho sống trong một gian của ngôi nhà cha mẹ để làm ăn một thời gian, đến khi có tiền bạc thì sẽ cất một ngôi nhà ra riêng, chớ không sống chung trong gia đình cha mẹ vợ.

Những nét văn hóa đặc sắc này góp phần tạo nên đa sắc màu trong 54 dân tộc anh em Việt Nam.

(1), (2), (3): Là các tên dựa theo các cổ thư của Trung Hoa nói về quá trình hình thành Champa.

(4): Lê Văn Khôi vốn là thổ phỉ ở Cao Bằng, trước là họ Bế, rồi đổi thành họ Nguyễn Hữu Khôi. Vì chống lại triều đình nên bị triều đình truy sát gắt gao, ông phải chạy vào Nam và đầu hàng Lê Văn Duyệt. Lê Văn Duyệt thấy ông là người giỏi võ, nên nhận làm con nuôi, đổi tên thành Lê Văn Khôi, cho Lê Văn Khôi làm chức phó vệ úy.

(5): Đua ghe Ngo là lễ hội của người Chăm Islam tại Châu Đốc. Xuất xứ của nó vốn có quan hệ mật thiết với ngành nghề đi biển truyền thống của quốc gia Champa thời xưa. Hiện nay, coi như đã hoàn toàn biến mất tại Phan Rang - Phan Rí.

Với người Chăm Châu Đốc, đua ghe Ngo là một sở trường. Người Việt và người Khmer cũng có đua ghe nhưng các tay đua thường ngồi chứ không đứng như các tay đua người Chăm. Đây là một dịp cho người Chăm các làng cùng chèo ghe đưa gia đình về xem và yểm trợ tinh thần chiếc ghe Ngo của làng mình.

Ghe Ngo vốn là cách gọi của người Khmer. Có thể trong quá trình sinh sống trên đất nước Campuchia, do sự lai tạp trong ngôn ngữ, nên người Chăm Châu Đốc đã vay mượn ngôn ngữ này của người Khmer. Ghe Ngo là một loại xuồng độc mộc, làm bằng thân cây khoét sâu trũng, mũi và lái vút lên cao.

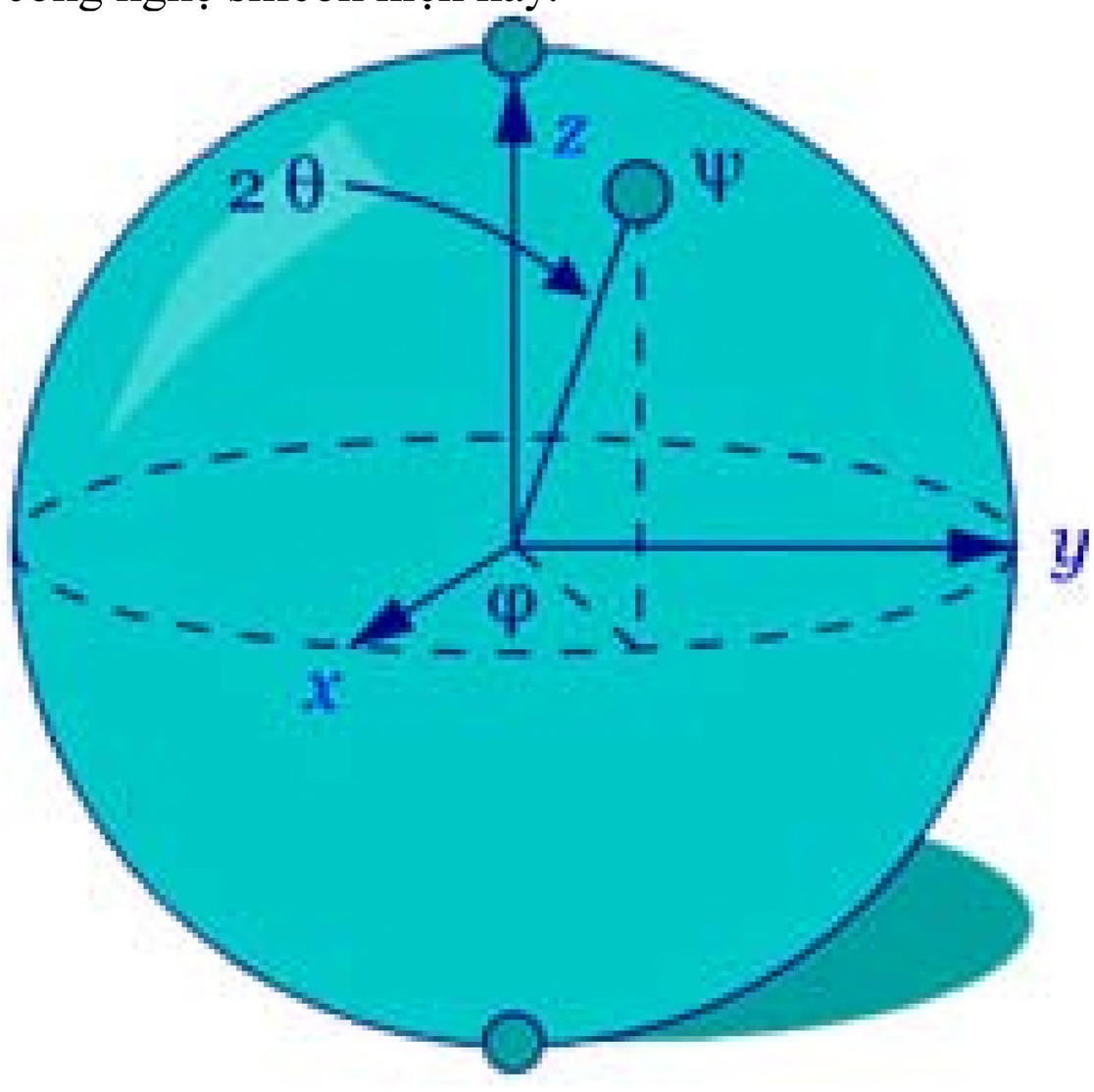
https://tieulun.hopto.org

MÁY TÍNH LƯỢNG TỬ LÀM VIỆC THẾ NÀO?

Giới thiệu

Sức mạnh của hàng loạt máy tính được chế tạo gần đây, dù rất lớn nhưng cũng chưa thỏa mãn khát vọng của con người về tốc độ và khả năng tính toán. Năm 1947, kĩ sư máy tính người Mĩ Howard Aiken cho rằng chỉ cần 6 máy tính điện tử là đủ thỏa mãn nhu cầu tính toán của toàn nước Mĩ. Đó là do Aiken đã không tính đến lượng dữ liệu khổng lồ phát sinh trong quá trình nghiên cứu, sự phát triển nhanh của máy tính cá nhân hay là sự xuất hiện của Internet. Ngày nay, chỉ riêng trung tâm dữ liệu của Google đã bao gồm đến 200.000 máy tính. Liệu một ngày nào đó chúng ta sở hữu được một khả năng tính toán như mong muốn ?

Nếu định luật Moore còn đúng mãi, nghĩa là cứ mỗi 18 tháng số transistor trong bộ vi xử lý (VXL) tăng gấp đôi, thì đến khoảng năm 2020 - 2030 các mạch trên VXL sẽ có kích thước tương đương một nguyên tử. Đó sẽ là thời đại của máy tính lượng tử: khai thác khả năng của các nguyên tử, phân tử để lưu trữ và tính toán. Máy tính lượng tử có tiềm năng thực hiện một số phép tính nhanh hơn hẳn các máy tính dựa trên công nghệ silicon hiện nay.

The Bloch sphere is a representation of qubit, the fundamental building block ofquantum computer

Không cần phải đi quá xa để tìm hiểu về máy tính điện tử. Vào năm 1981, Paul Benioff, một nhà vật lý thuộc Phòng thí nghiệm quốc gia Argonne (Mĩ) là người đầu tiên áp dụng lý thuyết lượng tử vào máy tính. Benioff trình bày lý thuyết về việc chế tạo một máy Turing lượng tử. Đây là viên gạch đầu tiên đặt nền móng cho điện toán điện tử, vì ngày nay hầu hết các máy tính đều dựa trên lý thuyết Turing.

Định nghĩa về máy tính lượng tử

Máy Turing được phát triển bởi Alan Turing vào những năm 1930. Đó là một thiết bị lý thuyết, bao gồm một dải băng dài vô hạn. Dải băng này được chia thành các ô vuông nhỏ, trên đó ghi giá trị (0 hoặc 1) hoặc để trống. Một thiết bị đọc/ghi sẽ đọc các ô này, chuyển thành lệnh để máy tính thực hiện. Đối với một máy Turing lượng tử, dải băng này, cũng như đầu đọc/ghi, tồn tại ở trạng thái lượng tử, hay nói khác đi, mang giá trị chồng chất (cả 0 lẫn 1 và các giá trị ở giữa) trong cùng một thời điểm. Trong khi các máy Turing cổ điển chỉ thực hiện một phép tính trong mỗi thời điểm, máy Turing lượng tử cho phép thực hiện nhiều phép tính.

Các máy tính ngày nay, giống máy Turing, thao tác trên các bit 0 và 1. Máy tính lượng tử không bị giới hạn ở hai trạng thái trên, nó dùng các bit lượng tử gọi là qubit (xem hình vẽ), có thể tồn tại ở trạng thái chồng chất (superposition). Vì các máy tính lượng tử có khả năng chứa đồng thời nhiều trạng thái, nó có tiềm năng tính toán nhanh hơn hàng triệu lần các siêu máy tính nhanh nhất hiện nay.

Ngoài ra, đặc tính chồng chất của các qubit này giúp các máy tính lượng tử có tính song song (parallelism) cố hữu. Theo nhà vật lý David Deutsch, tính song song này giúp máy tính lượng tử thực hiện hàng triệu phép tính đồng thời. Nhờ đó, một máy tính lượng tử 30 qubit có khả năng tính toán lên đến 10 teraflop (thực hiện 10 ngàn tỉ phép tính dấu phẩy động một giây), đủ để vào top 100 siêu máy tính nhanh nhất thế giới.

Một trong những đặc điểm quan trọng ngăn cản máy

https://tieulun.hopto.org

tính lượng tử nhanh chóng trở thành hiện thực cũng chính là đặc điểm lượng tử: chúng ta không thể đo đạc trực tiếp một nguyên tử, vì có thể gây va chạm và làm thay đổi trạng thái của nó. Hiện nay, các nhà khoa học đang tìm nhiều cách để điều khiển (đọc/ghi) các qubit này. Ý tưởng là "bẫy" các cặp nguyên tử, khi đó nguyên tử thứ hai mang tất cả đặc tính của nguyên tử thứ nhất, nhưng quay theo chiều ngược lại. Từ đó, người ta biết được giá trị của nguyên tử thứ nhất mà không cần tác động trực tiếp vào nó.

Các máy tính lượng tử ngày nay

D-Wave Quantum Computer

Việc máy tính lượng tử thay thế các con chip silicon cũng giống như các transistor thay thế ống chân không. Tuy nhiên, hiện nay công nghệ để chế tạo máy tính lượng tử nằm ngoài tầm chúng ta. Hầu hết các nghiên cứu về điện toán lượng tử chỉ dừng lại ở lý thuyết. Các thành quả tốt nhất cũng không vượt quá 16 qubit - rất xa so với các ứng dụng thực tế. Dù vậy, tiềm năng của máy tính lượng tử vẫn còn phía trước. Chúng ta hãy cùng điểm qua vài thành quả quan trọng.

1998: Các nhà nghiên cứu của Los Alamos và MIT đã trải thành công một qubit, giúp tìm hiểu kĩ hơn về phản ứng giữa các trạng thái, từ đó nghiên cứu phương pháp phân tích các thông tin lượng tử.

2000: Vào tháng 3, cũng các nhà nghiên cứu thuộc Phòng thí nghiệm quốc gia Los Alamos tuyên bố phát triển được một máy tính lượng tử 7 qubit trong một giọt chất lỏng. Trung tâm nghiên cứu IBM - Almaden cũng phát triển được một máy tính lượng tử 5 qubit vào tháng 8, đồng thời tiến một bước trong bài toán mà máy tính kinh điển phải chịu thua: tìm chu kì của một hàm.

2001: IBM và ĐH Stanford dùng máy tính 7 qubit thực hiện thành công thuật toán Shor (lúc đó phân tích 15 ra thừa số nguyên tố, máy tính cho kết quả chính xác 3 x 5).

2005: Đại học Innsbruck lần đầu tiên chế tạo được qubyte (chuỗi 8 qubit), sử dụng bẫy ion.

2006: Waterloo và Massachusetts tìm ra phương thức điều khiển lượng tử, xây dựng hệ thống 12 qubit.

2007: Một công ty Canada, D-Wave biểu diễn máy tính lượng tử 16 qubit (hình vẽ), có khả năng giải su-doku. Công ty tuyên bố rằng hệ thống hoàn chỉnh sẽ có vào năm 2008. Tuy nhiên, những người hoài nghi cho rằng hệ thống của D-Wave không mở rộng được và nhiều tuyên bố của D-Wave trên website là không thể thực hiện được.

Để có một máy tính lượng tử mang tính thực tiễn chúng ta có thể mất cả thập kỉ nữa. Khi đó, máy tính này sẽ thật sự hữu ích trong việc giải các bài toán phức tạp, như phân tích ra thừa số nguyên tố, tìm kiếm trong cơ sở dữ liệu cực lớn... Với máy tính lượng tử như vậy, việc giải mã thông tin trở nên đơn giản, và chúng ta cần tìm các thuật toán mã hóa mạnh hơn. Tuy nhiên, để đạt được khả năng như vậy, cần các máy tính lượng tử ít nhất vài chục qubit.

Hải Nam (theo HowStuffWorks)

https://tieulun.hopto.org

TECKTONIK

Tại Paris vào những ngày cuối tuần, những du khách nào có dịp ghé ngang quảng trường tòa đô chính hay trung tâm văn hóa Pompidou, thường nhìn thấy cảnh huyên náo khác thường. Khách qua đường tụ họp lại để xem các nhóm thanh niên đang hăng say nhảy múa, quay cuồng theo tiếng nhạc. Thoạt nhìn, các bước nhảy căn bản giống như điệu hip hop, nhưng ở đây, người nhảy lại vận động cả đôi chân lẫn hai cánh tay y như là họ đang luyện võ hay tập thể dục. Hỏi ra mới biết đây là điệu nhảy Tecktonik. Phong trào này manh nha trong các hộp đêm sàn nhảy từ vài năm trước, nay thật sự bùng phát trên các ngả đường, góc phố Paris từ khoảng một năm gần đây. Hiện có khoảng hai trăm ngàn thanh thiếu niên Pháp ở độ tuổi 15 đến 20 hưởng ứng phong trào Tecktonik. Nó thật sự đang biến thành một hiện tượng trong giới trẻ, ảnh hưởng trực tiếp đến trang phục, tướng mạo và cách ăn nói của họ. Nhờ vào các đoạn phim video lưu hành trên mạng Internet, nên làn sóng Tecktonik lan tỏa rất nhanh, từ nước Pháp đổ ập sang các nước châu Âu láng giềng.

Cánh chim đầu đàn của phong trào Tecktonik là một thanh niên 19 tuổi tên là Jay-Jay. Anh là người đầu tiên tung lên mạng Internet một đoạn phim video ngắn chưa đầy 2 phút, qua đó người ta có thể xem anh biểu diễn một kiểu nhảy cuồng nhiệt và khác lạ trên nền nhạc điện tử techno. Chỉ trong vòng một năm, đã có đến gần 4 triệu rưỡi lượt người xem đoạn phim video này. Trong số các fan hâm mộ, có người thì bắt chước JayJay, người thì chế biến thêm bước nhảy, tự mình quay phim lấy, rồi tung lên các trang web như youtube hay myspace.

Cũng như trong lãnh vực trò chơi điện tử, các cao thủ thường thích trổ tài thi đấu với nhau. Hàn Quốc thường tổ chức giải vô địch toàn cầu về game video, còn nước Pháp vừa tổ chức cuộc thi nhảy Tecktonik ở cấp toàn quốc. Kỳ thi vừa qua đã tập hợp được hơn ba ngàn người tham gia. Người về đầu năm nay là Trixy, một bạn trẻ 17 tuổi. Sau khi đoạt giải nhất, Trixy đã được mời tham gia biểu diễn thời trang và đóng phim video ca nhạc. Ban đầu là một kiểu nhảy thịnh hành trong các hộp đêm, trào lưu Tecktonik nay sát nhập vào dòng mạch chính, khi được phổ biến trên các kênh truyền hình ca nhac, và tạp chí thời trang.

Đặc điểm của Tecktonik là các bạn trẻ có thể nhảy một mình, nhảy theo cặp hay nhảy theo nhóm. Mỗi nhóm có một tên gọi khác nhau nhưng đều phải kết thúc bằng chữ teck như diamanteck, ultrateck hay fanateck. Các thành viên trong cùng một nhóm thường tập dượt ít nhất là hai lần trong tuần, vì các đội này chuẩn bị thi đấu với nhau trong các kỳ tranh tài sắp tới.

Stefane, thành viên của nhóm Wandertek, cho hay:

“Điệu Tecktonik ngoài những bước nhảy căn bản, còn có thêm một số động tác đặc biệt. Đơn giản nhất là khi nhảy bạn nắm chặt hai bàn tay lại như hai quả đấm rồi xoay vòng một cách liên tục. Khó hơn một chút nữa là xoè hai bàn tay ra như cánh quạt, và các bước nhảy đi kèm với các động tác cúi đầu và vuốt tóc, vận động liên tục hai bắp vai và cánh tay. Khó hơn hết là kiểu nhảy jumpstyle, tức là bạn phải có những bước nhảy vọt tiến tới rồi thụt lùi chứ không thể nhảy theo kiểu dậm chân tại chỗ. Mỗi nhóm thường được gọi là team và có một kiểu style khác nhau. Mỗi thành viên phải lấy một biệt danh, trong thuật ngữ của phong trào được gọi là blaze. Về hình thức tranh tài, Tecktonik gợi hứng từ các cuộc thi đấu của phong trào hip hop. Đội nào chế biến nhiều kiểu nhảy ngoạn mục nhất có nhiều hy vọng chiếm giải đầu. Sở dĩ các bạn trẻ đồng lứa thích Tecktonik là vì nó giống như thể dục thẩm mỹ và một mỗi người có thể chế biến thêm động tác mới.”

Về phần mình, Julie với biệt danh là Skat cho biết các nhóm được thành lập như thế nào:

“Nhóm của chúng tôi có 8 thành viên, từ 17 đến 23 tuổi. Tôi là người lớn tuổi hơn hết. Cả nhóm đều là con gái vì ban đầu chúng tôi là một nhóm bạn quen biết nhau từ khi còn nhỏ. Có nhiều nhóm toàn là con trai, còn một số khác thì có cả nam lẫn nữ. Để gia nhập một nhóm thì theo tôi nghĩ tiêu chuẩn quan trọng hơn cả là tính dễ hòa đồng với mọi người. Dĩ nhiên là khả năng tập dượt và tính sáng tạo cũng quan trọng không kém trong mỗi cuộc tranh tài, nhưng nếu không có một sự hoà thuận ngay từ lúc đầu, thì rất khó duy trì được tinh thần đồng đội.”

Sự tâm đầu hợp ý đó không chỉ được thể hiện qua cùng một kiểu nhảy, mà còn được phản ánh qua trang phục và tướng mạo. Các thành viên trong cùng một nhóm thường có một cách ăn mặc đồng bộ, theo cùng một gam màu sắc. Có khác biệt hay chăng là ở đầu tóc.

Khali, một chủ tiệm hớt tóc ở trung tâm Paris, nói:

“Thời trang Tecktonik gợi hứng để rồi kết hợp tất cả các trào lưu có từ hơn hai thập niên này, từ khi có phong trào nhạc điện tử. Các kiểu tóc phái nữ thịnh hành nhất của phong trào này là các các kiểu cắt so le, bên này ngắn hơn bên kia, ở phía trước thì cắt ngắn hơn chân mày, nhuộm thêm một chút màu khác như vàng húng hay nâu ánh tím. Còn đầu tóc phái nam thì cắt sát ở hai bên, ở trên đầu thì để dài hơn một chút, dùng keo xịt tóc để làm dựng đứng lên và tủa ra, nhọn như lông nhím. Các kiểu tóc này đã có từ đầu những năm 80, thời kỳ của punk rock, nhưng bây giờ thì các bạn trẻ trải chuốt và kiểu cách hơn trước rất nhiều.”

Bạn trẻ nào có một kiểu tóc cầu kỳ như vậy thì khó có thể đội mũ hay đội nón như các diễn viên hip hop và R&B. Chắc hẳn là Tecktonik vừa gợi hứng từ những làn sóng trước nhưng đồng thời muốn khẳng định sự khác biệt của mình, nhất là về trang phục: quần jean bó sát, áo thun màu xám sẫm, có in thêm logo màu tươi sáng,

https://tieulun.hopto.org

các biểu tượng dễ nhận ra nhất là đầu hải tặc và chim ó. Dây thắt lưng và kiểu giầy thường làm băng nỉ, chứ không bằng da, dùng những mô-típ sọc carô vuông vức hai màu.

Từ một thú giải trí, Tecktonik đang biến thành một ngành kinh doanh hái ra tiền. Tại Pháp, hai doanh nhân trẻ tuổi là anh Cyril Blanc và Alexandre Barounig đã biết tranh thủ cơ hội này, nắm bắt tâm lý yêu chuộng cái mới lạ nơi giới trẻ, để đăng ký Tecktonik làm nhãn hiệu cầu chứng. Công ty này làm giàu nhờ biết khai thác đúng lúc Tecktonik như một thương hiệu, trong đó có áo quần, mỹ phẩm hay thức uống energy drinks nhằm tăng cường thể lực.

Anh Cyril Blanc cho biết:

“Tecktonik ban đầu là một thuật ngữ chuyên môn của ngành địa chất, phản ánh sự va chạm giữa hai lục địa. Trong dòng nhạc điện tử, thì đó là sự va chạm giữa hai trường phái một bên là phía nam châu Âu gồm các nước như Ý và Tây Ban Nha, với một bên là Hà Lan, Đức và Bỉ.

Tecktonik là dấu gạch nối giữa hai bên và dung hoà cả hai dòng nhạc này. Lần đầu tiên chúng tôi tổ chức một đêm nhạc Tecktonik là cách đây 4 năm về trước. Nhưng mãi đến thời gian sau này, thì giới thanh niên mới thật sự lên cơn sốt, hưởng ứng và tham gia phong trào. Bây giờ thì có nhiều thành phố khác của châu Âu bắt đầu nối bước phong trào, trong đó có Luân Đôn, Zurich, Bruxelles và Amsterdam. Vài năm về trước, tôi không thể ngờ ràng Tecktonik sau đó lại trở nên phổ biến như vậy.”

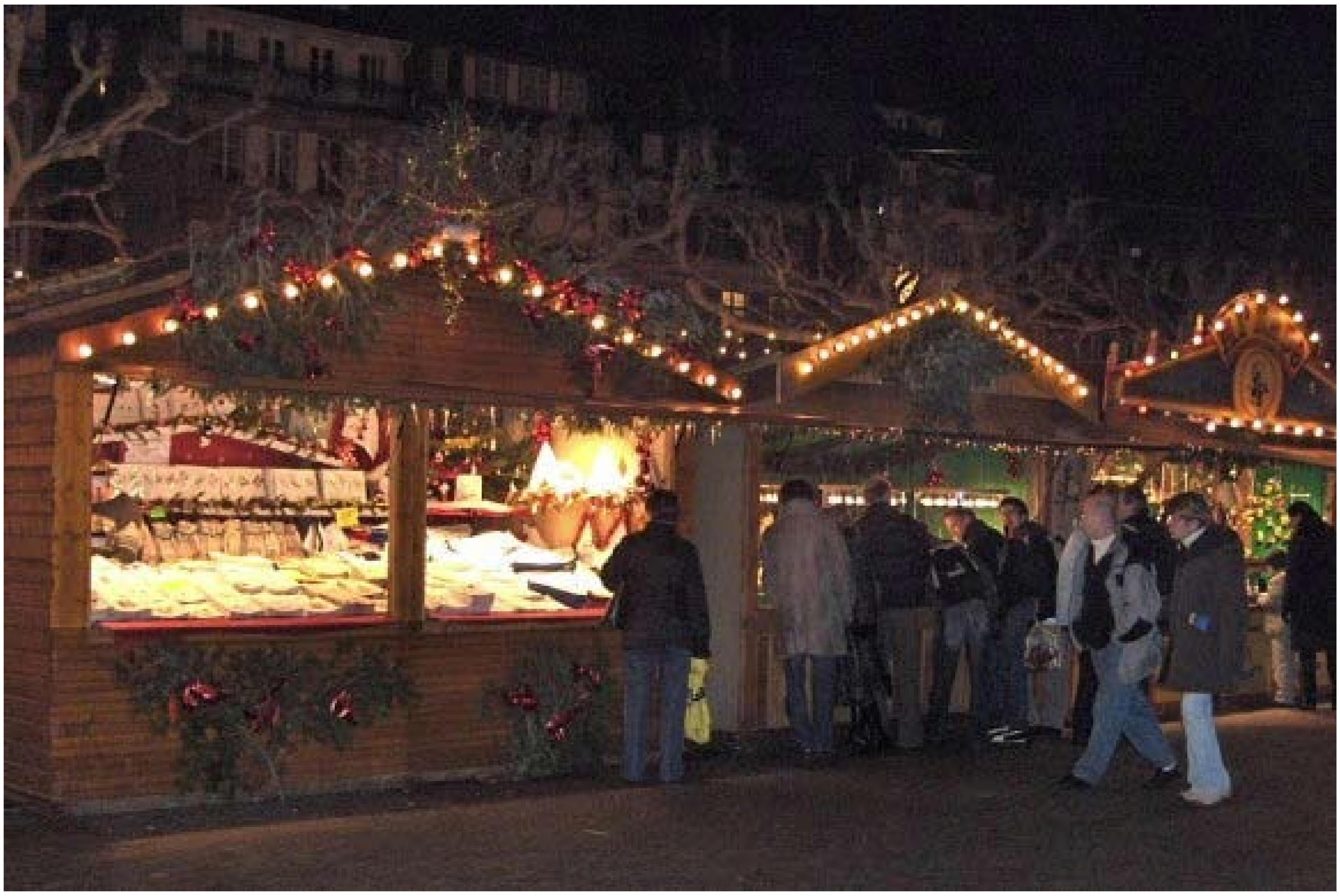
Liêu Tecktonik có thể kéo dài được lâu, hay chỉ là một hiện tượng nhất thời. Hiện giờ, phong trào này cho ra đời các sản phẩm và dịch vụ để phục vụ thị hiếu của lứa tuổi thanh niên. Nhưng giới trẻ thích cũng nhanh mà chán cũng nhanh. Tốc độ lan tỏa của làn sóng Tecktonik có nhanh chóng là nhờ vào Internet, nhưng mạng tin học cũng có thể cho ra đời nhiều mốt khác, tựa như làn sóng sau đè bẹp làn sóng trước.

Tuấn Thảo

https://tieulun.hopto.org

Âm hưởng chợ Giáng sinh

Cứ mỗi năm, khi cái lạnh se se của mùa đông bắt đầu ùa về thì cũng là lúc không khí náo nhiệt của mùa Giáng sinh thổi vào cảnh vật và con người hơi ấm và sức sống. Mọi người thấy xuất hiện trên các quảng trường của thành phố những quầy hàng hình thành chợ, thậm chí thành « làng » Noël. Bây giờ thì kiểu chợ này đã trở thành một truyền thống, góp phần duy trì và bảo lưu các giá trị tinh thần của Giáng sinh ở các nước châu Âu.

Chợ Giáng sinh bắt nguồn từ thời Trung đại

Những chợ Giáng sinh đầu tiên xuất hiện ở thế kỉ thứ XIV, tại nước Đức và vùng Alsace (thuộc Pháp ngày nay), và mang tên của đức Thánh Nicolas. Ban đầu, việc lấy tên Thánh Nicolas cho chợ Giáng sinh liên quan đến ngày lễ Thánh Nicolas (ngày 5 và 6 tháng 12 hằng năm), một ngày lễ tưởng niệm Nicolas de Myre (còn gọi là Nicolas de Bari) với huyền thoại chống hoàng đế tàn bạo Dioclétien, bảo vệ trẻ em và người nghèo. Đó cũng là ngày lễ của các thương gia vì theo sử sách ghi lại thì hài cốt của Nicolas chôn cất ở Myre nhưng bị lấy cắp vào năm 1087 bởi đoàn thương gia Ý rồi được chuyển đến Bari (thuộc Ý). Tuy nhiên, chợ Thánh Nicolas không giới hạn trong hai ngày 5 và 6 tháng 12 mà kéo dài đến gần hết tháng, tương ứng với bốn tuần trước ngày lễ Giáng sinh.

Đến thời Cải cách (thế kỉ XVI), để chống lại sự sùng bái các Thánh, tên chợ Thánh Nicolas được thay thế bằng chợ Chúa sơ sinh (« marchés de l'Enfant Christ »).

Theo dòng thời gian, cũng giống như những ngày lễ Noël, chợ Giáng sinh vượt khỏi bản sắc tôn giáo ban đầu và trở thành ngày lễ của tất cả mọi người. Việc tìm kiếm lợi nhuận trong dịp này là không tránh khỏi, nhưng không vì thế mà chợ Giáng sinh mất đi nét quyến rũ truyền thống của mình. Đó là nhờ âm hưởng mà không khí chợ gieo vào lòng người tham quan !

Chợ Giáng sinh là một kiểu chợ trời ?

Việc họp chợ vào mùa Noel, theo nguyên tắc, không có gì khác với những ngày họp chợ khác : các quầy hàng lưu động họp với nhau thành chợ trong đó người bán- thường là các nhà buôn bán nhỏ, thủ công- tự định giá sản phẩm của mình.

Điều đặc biệt của chợ Giáng sinh tập trung vào cách trang trí đầy màu sắc của chợ và bản thân sản phẩm bày bán. Bên cạnh những ý tưởng quà rất hiện đại, người tham quan có thể tìm thấy các sản phẩm trang trí Noël, các mặt hàng đặc trưng của địa phương để làm quà. Một người tham quan ở chợ Giáng sinh của Aix-en-Provence năm 2005 cho biết bà rất thích thú khi thấy ở chợ các sản phẩm rất đặc

https://tieulun.hopto.org

trưng, chất lượng với nét sắc sảo thủ công. Bà không thể rời mắt khỏi chúng. Chúng làm bà quên hết các siêu thị lớn và các cửa hàng trung tâm.

Khi ở Pháp, không ai không nhắc đến chợ Strasbourg- chợ Giáng sinh lớn nhất nước này ! Sự nổi tiếng của chợ Strasbourg được biết đến từ những năm 1570 bởi sự hội tụ của rất nhiều nhà sản xuất, các nghệ nhân trình diễn trước công chúng cùng với nhiều hoạt động văn hóa và du lịch khác.

Ngay cả khi không tìm được món quà nào ở chợ Giáng sinh, người tham quan vẫn khám phá rất nhiều điều lý thú khác. Chợ Giáng sinh là dịp để mọi người dựng lại các huyền thoại về Thánh Nicolas, về sự ra đời của Chúa Jésus, về truyền thống 13 món tráng miệng được thưởng thức bởi Chúa và 12 vị tông đồ của mình sau khi hành lễ…Tất cả đều được dựng lại bằng các đồ vật, khúc cây, và tượng.

Và lúc đói bụng hay khát nước giữa cuộc « hành trình », họ có thể thưởng thức những món ăn sẵn và rượu vang trong nền nhạc dịu dàng mà thanh thoát của các bản Giáng sinh. Cùng với nhiều mùi thơm tỏa ra từ bánh kẹo, nước hoa, hương trầm… tất cả đem đến cho người tham quan cảm giác dễ chịu. Thật khó cưỡng lại sự hấp dẫn của không khí ở đây.

Đang là mùa lễ Giáng sinh, nếu có điều kiện, bạn hãy đích thân làm một chuyến du lịch để tự mình khám phá nhé ! Nếu ở Pháp, hãy ghé qua chợ Strasbourg. Năm 2006, chợ này đã đón gần hai triệu người tham quan !

Bảo Trâm

tổng hợp từ fr.wikipedia.org, www.lorraineau-coeur.com, www.fra.cityvox.fr

https://tieulun.hopto.org

Giáng sinh của bợm nhậu

Đêm Noel, một ông say xỉn vác cây thông đi lang thang trên phố. Một bà đi đường thấy vậy trách:

- Noel mà ông cũng say xỉn, không về nhà với gia đình!
- Tôi cũng muốn về lắm, nhưng không biết phải làm thế nào để ra khỏi khu rừng này. .

Rất đơn giản

Cháu : - Ông ơi, sao tóc ông bạc trắng mà râu ông vẫn đen ?

Ông : -Đạo lý này rất đơn giản. Bởi vì, râu của ông trẻ hơn tóc 20 tuổi !

Cái gì to ra ?

Đứa bé hỏi bố : -Chơi thể thao có ích lợi gì hả bố ?

Bố : -Thể thao làm cho mọi cái đề to ra. Thí dụ, bong đá làm cho đùi to ra, quyền anh làm cho tay to ra, cử tạ làm cho ngực to ra...

Người mẹ thấy thế, hỏi luôn:

-Còn ông, chơi cờ tướng suốt ngày thì cái gì to ra?

Người bố bí quá:

-Cái mồm bà to ta, chứ còn cái gì nữa!

"Tuổi Tác " !

- Bác sĩ :Thưa bà, chân này của bà bị đau nhức chỉ là do tuổi tác mà thôi !

-Xin bác sĩ khám kỹ cho , cái chân kia cũng cùng một tuổi mà nó có bị gì đâu ?

- Bác sĩ !!! !

" Bất Lực "

Một cô gái đi khám bệnh .

- Thưa bác sỹ em bị chứng bất lực .

-Triệu chứng thế nào ?

-Em không thể từ chối bất cứ lời tán tỉnh nào !

-Bác sỹ ! ! !

https://tieulun.hopto.org

Sự thật chưa hẳn là những gì tận mắt chứng kiến

Hãy gửi bài viết cho tạp chí Phía Trước *

Phía Trước là tạp chí Việt Nam hoạt động dựa trên quyền tự do báo chí và quy ước báo chí quốc tế. Tạp chí hướng đến mọi tầng lớp, thành phần trong xã hội, với mục đích mang đến cho người đọc thông tin trung thực, bình luận khách quan, dưới một góc nhìn hiện đại, không gò bó, không thành kiến về tình hình xã hội trong và ngoài nước. Bao gồm các mục chính : Chính Trị, Kinh Tế, Văn Hóa, Đời Sống-Xã Hội, Lịch Sử, Giải Trí, nội dung được trình bày linh hoạt, gần gũi dễ hiểu, với cách thể hiện trẻ nhưng có chiều sâu, thể hiện mọi ý tưởng, thông tin đa chiều và trải rộng trên khắp các vấn đề của xã hội

* nhuận bút được trả theo bản quy ước cộng tác viên

https://tieulun.hopto.org